№ 61 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 23 ՄԱՐՏԻ

1911
ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 23 ՄԱՐՏԻ № 61

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում վաճառվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5. Tiflis, Rédaction „Mschak".
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնները ընդունվում է ամեն լեզվով.
Յայտարարութիւնների համար վճարվում են իւրաքանչիւր տողագծին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)
Հասցէն" ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".
[illegible] Центральная Контора Объявленій Торговъ. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, [illegible] Морская, 11, [illegible] Маршальковская, 130, [illegible] 8 Площадь Биржи.
[illegible]

Թիֆլիսի Ժողովարան
Անդամների խորհուրդը յայտնում է ի գիտութիւն [illegible]
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ
[illegible]
262. 2—1

[illegible] (М. 76035) 241. 2—1

Ապրիլի 1-ից մինչև տարվայ վերջը 8 ռուբլի:

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ.

[illegible]

անել և իրանց բոլոր յոյսը դրել են անապատների և դաշտերի բնական բուսականութեան վրա, ձմերային արօտներում հնաւանդ կերպով արածացնելու եղանակի վրա։

Մի ամբողջ ամսով յետ է մնացել բուսականութիւնը մեր երկրում, և գիւղական ժողովուրդը՝ չարաչար յուսախաբված՝ չը գիտէ ինչ միջոցների դիմել իր ծանր վիճակը թեթևացնելու։

Ուշացել է գարունը և դեռ ևս անյայտ է, թէ արդեօք ընթանալու է նա այսուհետև կանոնաւոր կերպով թէ պատրաստում է նոր անակնկալներ գիւղական ազգաբնակութեան համար։

Վերջին տասնամեակում չէ եղել այսպիսի ծանր տարի մեր երկրում։ Երկարատև ցրտերի պատճառով հողը պաղել է բաւական խորութեամբ և ժամանակ է հարկաւոր, որ նա տաքանայ և զարկ տայ բուսականութեան։ Աշնանը շատ տեղերում անձրևներ չեկան, և ձմեռվայ արօտների ընդարձակ տարածութիւններ, մնալով առանց ջրի, չը տուին առատ բուսականութիւն։

Իբրև հետևանք անբարեյաջող պայմանների մենք տեսնում ենք անասնապահներին՝ հասած սնանկութեան և ճգնաժամային վիճակի։

Անշուշտ, մի քանի շաբաթներից յետոյ գարնանային արեգակը կը կենդանացնէ բնութիւնը և կը սկսէ կազդուրել տնտեսութիւնը, բայց կորցրածը այլևս անկարելի կը լինի վերադարձնել։

Ներկայ տարվայ դէպքը գալիս է մի անգամ էլ ապացուցելու, որ պէտք է բարեփոխել անասնապահութեան պայմանները մեր երկրում և ձեռք վերցնել տնտեսութեան հին եղանակից, որը այնքան աղէտաբեր է։

Երբէք չը պէտք է բացառիկ յոյսեր դնել արօտների բնական բուսականութեան վրա, այլ անհրաժեշտ է ապահովել տնտեսութիւնը նախօրօք պատրաստած և ամբարած պաշարներով։

Եւ իրականութեան փաստերը ցոյց են տալիս, թէ ինչպէս տարէ-տարի սնանկանում և քաշվում են ասպարէզից այն նախկին խոշոր և հարուստ խաշնարածները, որոնք շարունակում են վարել իրանց տնտեսութիւնը հին եղանակով, առանց կերի պաշարների։

Միևնոյն ժամանակ մեր օրերի նոր տնտեսական պայմանները թելադրում են բարեփոխել և արդիւնաբերութեան եղանակները, որպէսզի տնտեսութիւնը կարողանայ տալ արդիւնք գիւղատընտեսին։

Երբ վաղօրօք նախատեսված են պատրաստութիւններ և ապահովութեան միջոցներ, այն ժամանակ հեշտ է մաքառել բնութեան բացառիկ աննպաստ ազդեցութիւնների դէմ։

Ս. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

21 մարտի

Պետերբուրգ.—Սազոնովի դրութիւնը անփոփոխ է։

Բարձրագոյն հաճութեամբ Ֆինլանդիայի հերթական սէյմի պարապմունքները ընդհատվում են մարտի 26-ից մինչև ապրիլի 17-ը։

Առևտրի մինիստրը պաշտօնից արձակեց, համաձայն խնդրագրերի, Կիևի պոլիտեխնիկումի 7 պրօֆէսօրների։

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի կարգադրութեամբ արձակվեցին Օդեսսայի կանանց բարձր դասընթացքների 19 ունկնդրուհիներ։

Սարատովի եպիսկոպոսը հեռագրում է սինօդին, որ Իլիօդոր աբեղան պատրաստակամութիւն է յայտնում վերադառնալ Նովօսիլսկի վանքը։ Ընդ սմին նա խնդրում է տալ իրան ժամանակ առողջութիւնը վերականգնելու համար։ Եպիսկոպոսը աւելացնում է, որ աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ եղածի մասին կը հաղորդվի հեռագրով։

Սինօդն անհրաժեշտ գտաւ սպասել յետագայ տեղեկութիւններին։

—

Մօսկվա.—Պետական Դումայի անդամ ընտրվեց սահմանադիր-ռամկավար կուսակցութեան թեկնածու երդուեալ-հաւատարմատար Տեսլէնկօն 11,672 ձայնով եղած բոլոր 14,800 ձայնից։

—

Բագու.—Կուրա-Կասպիական ընկերութեան շոգենաւի վրա բռնվեցին Լէնքօրան հասցէագրված 2 արկղ՝ 950 լի փամփուշտներով և հրացաններով։

—

Բերլին.—Ռէյխստագում բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան ռուսահպատակ Մօնտագին աքսորելու առիթով։ Սօցիալ-դեմօկրատ Լեդէբուրի հարցին՝ Կիդերլէն-Վեխտէրը յայտնեց, որ Մօնտագը չէ յանձնված, այլ արտաքսվեց պետութեան սահմաններից դատական իշխանութեան առաջարկութեամբ իբրև վտանգաւոր մի անձն՝ իր կնոջ և ուրիշների համար։

—

Տանժէր.—Վերջին տեղեկութիւնների համաձայն, դրութիւնը Ֆեզում չափազանց լուրջ է։ Շէրիֆի զօրքերի կացութիւնը ուժեղ տպաւորութիւն գործեց այն ցեղերի վրա, որոնք միացել էին Մուլայ-Հաֆիդի դէմ։ Ֆեզի վրա յարձակում գործվելու դէպքում քաղաքը ճարահատեալ անձնատուր պէտք է լինի՝ զօրքերի, ուտելիքի և փողի բացակայութեան պատճառով։

Բէնիմտէր ցեղը կոչ ուղղեց բոլոր ապստամբ ցեղերին միանալ ընդդէմ Մուլայ-Հաֆիդի։ Լուրերին նայած, բերբէրները ներս են խուժել Ֆէզ և սուլթան են հրատարակել Մուլայ-Իզմայիլին։

—

Լօնդօն.—Համայնքների պալատում մինիստրական մեծամասնութեան հաւանութեամբ սկսվեցին վիճաբանութիւններ վերին պալատի veto-ի իրաւունքը վերացնելու մասին։ Առաջարկված են 900 ուղղումներ, որոնցից 800-ը ունիօնիստների կողմից են։

Լօրդերի պալատում Ջեստէրֆիլդը կարդաց թագաւորական նամակը, որի մէջ ասված է՝ թէ թագաւորը չէ ցանկանում, որպէսզի պէրեր նշանակելու նրա գերիշխանութիւնը խոչընդոտ հանդիսանայ վերին պալատի բարենորոգման մասին պարլամենտի քննութեան ժամանակ։

—

Կ. Պօլիս.—Պալատում ալբանական ապստամբութեան մասին ուղղված հարցապնդումը քննելու ժամանակ ներքին գործերի մինիստրը բացատրեց, որ ապստամբութիւնը ընդգրկել է Սկուտարի վիլայէթի մի մասը միայն. շարժումը մասամբ ճնշված է զօրքերի օգնութեամբ։ Տուզա քաղաքն ազատվեց ապստամբներից։ Ապստամբութիւնը կը դադարէ այնտեղ ուղարկված օժանդակ գնդերի շնորհիւ։

—

Մադրիդ.—Կաբինէտը կազմակերպվեց Կանալէխասի նախագահութեամբ։ Նրա մէջ մտան, բացի արտաքին գործերի մինիստրից, բոլորը նոր մարդիկ, որոնք սկզբում մինիստրների պաշտօններ են վարել նախկին կաբինէտներում, բացի ծովային մինիստրից, որի պաշտօնը ստանձնեց կապիտան Պիդալը։

—

Մէկսիկա.—Նախագահ Դիազը մի նամակով յանուն կօնգրէսի առաջարկում է գործադրել ապստամբների պահանջած մի շարք բարենորոգումները։

—

Պարիզ.—Նաւահանգստային և նաւակառուցման բանուորների ազգային ֆեդերացիան մի կոչով յորդորում է վաղը դադարեցնել աշխատանքները Լամանշի և Ատլանտեան ովկիանոսի բոլոր նաւահանգիստներում։

—

Նանտ.—Նաւաշինարանների բանուորների մի մասը գործադուլ արաւ։

Լապալիսէում գործատէրերը փորձեցին խանգարել աշխատողներին, բայց ոստիկանութիւնը ցրեց նրանց։

—

Մանչէյմ.—Գործադուլ արին նաւահանգստային 2,000 բանուորներ։

—

(Լրագիրներից)

«Баку» լրագրի թղթակիցը հեռագրում է. «Դաշնակցութիւն» ընկերակցութեան գործի առիթով «Свѣтъ»-ը գրում է, որ կուսակցութեանը դեռ մահացու հարուած չէ հասցված։ Հայկական աւտօնոմիայի և չէզոքացման գաղափարը, լրագրի ասելով, դեռ ևս ապրում է այդ կուսակցութեան մէջ։ Հայ ազատախոհները դեռ չեն թողնում իրանց մտքերը, բայց տեսնում են իրանց երկու կրակի միջև, որը ստեղծվել է կառավարութեան հաստատուն քաղաքականութեամբ և դատավարութեամբ»։

—

Պետական Դումայի նախագահի պաշտօնի համար թեկնածուի հարցը դեռ ևս բաց է մնում, որով ընտրութիւնները էլ յետաձգվեցին։ Աջակողմեան հոկտեմբերեանները կը կամենային ընտրել Ռօդզեանկօյին. նրա թեկնածութիւնը պատրաստ են պաշտպանել նաև նացիօնալիստները և աջակողմեանները, բայց աջակողմեան հոկտեմբերեանները երկիւղ են կրում, որ հէնց հոկտեմբերեան կուսակցութեան ներսում կարող են առարկութիւններ լսվել, որովհետև ձախակողմեան հոկտեմբերեանները կտրականապէս խօսում են նրա թեկնածութեան դէմ. այդ պատճառով աւելի հաւանական թեկնածու է մնում առայժմ նման իշխ. Վօլկօնսկին։

Վերջին տեղեկութիւնների համա-

[illegible]

ՆԵՐՔԻՆ ԳԻՒՂԻՑ

[illegible]

Սարսափելի վիճակի մէջ են շինականները։

Հարիւրներով, հազարներով կոտորվել են գառներ, հորթեր և խոշոր կենդանիներ։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՍԱԼԱՄԻՆԻ ԱՌԱՋ

(Մի քանի ամիս Եւրոպայում)

Մեր շոգենաւին թոյլ չը տուին անգամ մտնելու Պիրէյի նաւահանգիստը,—նա գալիս էր Թիւրքիայից, ուր նոր միայն, Ռուսաստանից անցնելով, տարածվել էր խոլերան։ Յունական կառավարութեան պահանջմամբ՝ մենք ստիպված էինք 5—6 ժամ կանգնել Սալամին կղզու առաջ և սպասել նոր ուղևորների, որոնք պէտք է գային Պիրէյից և Աթէնքից։ Իմ վաղեմի երազս՝ տեսնելու այս վերջին քաղաքը՝ ի դերև ելաւ...

Տխուր կանգնած նաւի վերին տախտակամածի վրա՝ ես մէկ նայում էի ցածրադիր կղզու մերկ, ամայի ափերին, մէկ հայեացքս ուղղում դէպի Աթէնք, որ այնքան մօտ էր ինձանից և այնքան... անմատչելի։ Ուղեկիցներիցս այն երջանիկները, որոնք անցեալում բաղդ էին ունեցել չը հանդիպելու խոլերայի յեղակարծ արգելքին և ազատօրէն ափ իջնելով՝ գնացել-տեսել էին աշխարհիս բոլոր աւերակների այդ թագուհուն, ցոյց էին տալիս ինձ նրա տեղը, նրա հռչակաւոր Ակրոպոլիսը, նրա այս կամ այն աւերակները, որոնք իբր թէ երևում էին մեր նաւից։ Ճշմարիտը պէտք է ասեմ, որ ես տեսայ միայն գորշ-կարմրաւուն բլուրների մի շարք՝ տեղ-տեղ առանձին-առանձին ժայռուտ կատարներով բարձրացած դէպի վեր, մօտիկ կամ հեռու ծովափից, ու ոչինչ աւելի։ Հաւանականօրէն իմ տեսած Ակրոպոլիսն և այս կամ այն աւերակն աւելի իմ և իմ ուղեկիցների վառ երևակայութեան ծնունդ էին, քան իրօք տեսանելի մարմիններ։

Սակայն այդպէս կարծում եմ ես այժմ՝ ամբողջ կէս տարի անցնելուց յետոյ, իսկ այն ժամանակ ես հաւատում էի, և հաւատում էի առանց որևէ վարանման, թէ յիրաւի ես տեսնում եմ այն ամենը, ինչ որ ինձ ցոյց էին տալիս։ Եւ այդ հաւատը բաւական էր, որ իմ մէջ ծնէին անհամար յիշողութիւններ մարդկային քաղաքակրթութեան այդ հին օրրանի ծերուկ անցեալից։

Փոքր ինչ յետոյ առանձնացած նաւախելի մի անկիւնում՝ հեռու ուղևորների բազմութիւնից, ես անյագաբար դիտում էի մի գորշ բլրակի տափանաւոր կատար, ու թըւում էր ինձ, թէ ես տեսնում էի այնտեղ փառահեղ տաճարներ, զարդարված հրաշակերտ սիւների շարքերով, տեսնում էի ոսկեձոյլ ու մարմարեայ արձաններ. տեսնում էի ձիւնափայլ սատիճաններ, որոնք բլրակի ստորոտից լայն նստուածքով բարձրանում էին դէպի նրա կատարը։ Նոյն իսկ մի րոպէ,— և ով գիտէ՝ մի՞ րոպէ արդեօք,—ինքս ինձ մոռացած, կարծում էի, թէ տեսնում եմ սիւների մօտ խռնված կենսուրախ, չքնաղագեղ դէմքեր, գանգրահեր գլուխներ, վայելչակազմ իրաններ և հոլանի բազուկներ՝ բարձրացած գոյնզգոյն քղամիդների տակից՝ զոհ մատուցանելու բոլոր կրօններից այդ ամենասիրուն կրօնի աստուածներին...

Մի բարձրահնչիւն սուլոց լսվեց յանկարծ և ես սթափվեցի։ Յունական մի փոքրիկ շոգենաւ էր դա, որ արդէն մօտեցել էր մեզ և բերել յոյն ուղևորների բազմութիւն։ Աստուած իմ, մի՞թէ այդ խառնիճաղանճ ամբոխը հին, կլասիկ հելլէնների սերունդն է։ Մի՞թէ նա գալիս է Պերիկլէսի Աթէնքից։ Ոչ մի հետք, ոչ մի նշան անգամ, որ հաստատէր, թէ այդ, ըստ երևոյթին, սովորական, անհետաքրքրական դէմքերը, այդ կիսամաշ, պատառոտուն պիջակները, այդ վտիտ մարմինները որևէ առնչութիւն ունեն իրանց հեռաւոր նախնիքների հետ։

Աղմուկ-աղաղակով յոյների բազմութիւնը, շալակած մէկ-մէկ ահագին, թիթեղապատ, գունաւոր արկղ, բարձրացաւ մեր շոգենաւի սանդուղքից և բռնեց թէ առաջին և թէ յետին տախտակամածները։ Ասեղ գցելու տեղ չը մնաց։ Բայց ո՞ւր էր գնում այդ հելլէն բազմութիւնը և ինչո՞ւ այդքան ծանրոցներով բեռնաւորված։

Մարաթոնի հերոսները պէտք է կենդանի լինէին, որ լսէին մի յոյնի կողմից ինձ տուած պատասխանը։

— Ուր են գնում... Առաջ Մարսէյլ և յետոյ Ամերիկա։ Նկատում էք, որ բոլորն էլ 20—21 տարեկան երիտասարդներ են։ Զինուորագրութիւնից են փախչում։

— Զինուորագրութիւնի՞ց։

— Այո։

— Գուցէ դուք սխալվում էք, պարոն, գուցէ դրանք փոքր-ասիական յոյներ են և չեն ուզում մտնել թիւրք զինուորների շարքը՝ ապագայում իրանց հայրենակիցների դէմ կռւելու անհրաժեշտութիւնից ազատ լինելու համար։ Գուցէ նրանք եկել են Պիրէյ Թիւրքիայից։

— Ոչ, ոչ, սրանց մէջ թէպէտ կան նաև փոքր-ասիական յոյներ, բայց մեծ մասը բուն Յունաստանից է։

Ես զարմանքով նայում էի իմ խօսակից յոյնի երեսին։ Նրանից այդպիսի խոստովանութիւն չէի սպասում։ Ընդհանրապէս յոյները կծու «ազգասէրներ» են և չեն սիրում ուրիշի մօտ բացվել ու խօսել իրանց ազգային պակասութիւնների մասին։

Երբ իմ խօսակիցս հեռացաւ, ես ակամայ սկսեցի հայեացքով որոնել այն երկու ֆրանսիացի ջահէլներին, որոնք նաւ նստեցին Կ. Պօլսում և որոնցից մէկը Թիւրքիայի խորքերից, իսկ միւսը, կարծեմ, հէնց Պօլսից, գնում էին Ֆրանսիա... զինուորակոչի։ Նրանցից մէկը գէր, առողջ, սևաչեայ, գեղեցկատես երիտասարդ էր,—երևի Հարաւային Ֆրանսիայից,—իսկ միւսը գունաթափ, անարիւն դէմքով, խարտեաշ մազերով և փոքրիկ, անզարգացած մարմնով մի պատանի, որ աւելի հիւանդի, քան Մարսի ապագայ աշակերտի տպաւորութիւն էր թողնում։ Երկուսն էլ իրար հետ կանգնած էին բարձրում, նաւապետի սենեակի առաջ, և ինձ նման դիտում էին 4-րդ կարգի ադմկարար ուղևորներին։ Պատանին երկու օր առաջ վիրաւորել էր ինձ՝ հարկադրաբար ստիպելով վեր կենալ այն longue chaise-ի վրայից, ուր ես նստել էի սխալմամբ և որ, ինչպէս յետոյ երևաց, ֆրանսիացի զինուորացուի սեփականութիւնն էր։ Սակայն չը նայելով այս հանգամանքին՝ ես պատկառանքով նայում էի երկու ջահէլներին և ակամայ համեմատում հին գալլերի ու հին հելլէնների այժմեան ներկայացուցիչներին իրար հետ,—համեմատութիւն, որ, դատելով առաջին տպաւորութեամբ, ոչինչ լաւ բան չէր վկայում յօգուտ վերջինների և որ, չը գիտեմ ինչու, դուր չէր գալիս ինձ։

* * *

Անցաւ մի ժամ, և մեր շոգենաւը դադարեց բեռներ ընդունելուց։ Եթէ կան մի քանի անախորժ բաներ այժմեան մարդատար շոգենաւերի վրա, նրանցից մէկն էլ անկատարելագործված ճախարակներով ու շղթաներով բեռներ ընդունելն է։

Չորս-հինգ ժամ, երբեմն և առաւօտից մինչև երեկոյ մեծ նաւահանգիստներում, շոգեշարժ ճախարակների երկաթեայ հաստ շղթաները բանում են անընդհատ և իրանց անդուր ճռնչիւնն ու զռզռոցը տարածում նաւի բոլոր անկիւնները։ Երկաթեայ ջղեր են պէտք՝ դիմադրելու նրանց դժոխային երգին։

Բարեբաղդաբար ես պահել եմ մի փոքրիկ մասն իմ նախկին երկաթեայ ջղերից, ուստի և սովորութիւն էի արել ճանապարհորդութեանս ամբողջ տևողութեան ժամանակ, նաւը բեռնելիս կամ բեռներ դուրս տալիս, կանգնել ճախարակների մօտ և դիտել ծովափերը, մակոյկների աշխույժ երթևեկութիւնը նաւահանգստից մինչև մեր շոգենաւը և շոգենաւից մինչև նաւամատոյցը, ինչպէս նաև ուղևորների ուրախ իրարանցումը նաւի բաց տախտակամածների վրա։

Այս անգամ ևս ես չէի դաւաճանել իմ սովորութեանը։ Յենված նաւակողի պատնէշին՝ ես դիտում էի նորեկ հելլէններին, որոնք իրար հրելով և շտապ ու եռանդոտ քաշքշուկով դեռ աշխատում էին տեղ գտնել իրանց ահագին արկղների համար։ Ահա մի բարձրահասակ, չէչոտ երիտասարդ, երկար որոնումներից յետոյ, վերջապէս գտնելով

ձայն, հոկտեմբերեանները առաջարկում են Ալէքսէենկոյին։ («Р. С.»)

—

Աջակողմեանների ֆրակցիան, պրոֆ. Վեացիգինի ասելով, մտադիր է առաջարկութիւն անել, որպէսզի աջակողմեաններին Պետական Դումայի դահլիճում տեղափոխեն նացիօնալիստների տեղը, իսկ նացիօնալիստներին փոխադրեն ծայրայեղ աջակողմեան աթոռները, որովհետև աջակողմեանների և նացիօնալիստների վերջին ճառերը ցոյց տուին, որ նացիօնալիստները անհամեմատ ռէակցիօն են աջակողմեաններից։ («У. Р.»)

—

Պետական Դուման անցեալ տարի պետական բիւջէի քննութեանը նուիրեց 29 նիստ և աւարտեց քննութիւնը մարտի 23-ին, իսկ այս տարի 17 նիստ և աւարտեց մարտի 17-ին։

—

Պետական Խորհրդի կենտրոնի հարցապնդումը, ուղղված մինիստրների խորհրդի նախագահ Ստոլիպինին 87-րդ յօդուածը խախտելու մասին, համարեա նման է Պետական Դումայի չորս ֆրակցիաների ներկայացրած հարցապնդումներին, որոնք իբրև մի հարցապնդում՝ արդէն խմբագրված և ուղարկված է Ստոլիպինին։

Պետական Խորհրդի հարցապնդումը պաշտպանելու են Մ. Կովալեվսկի, Ա. Կոնի և Ն. Տագանցեվ։

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

21 մարտի

Պէկին.—Չինական մամուլը խիստ դարձուածքներով յայտնում է, որ ամբողջ արշաւանքը Չինաստանի դէմ սկսել են սոսկ կառավարական ուղղութեան մի քանի լրագիրները. ռուսական մամուլի մեծամասնութիւնը և ռուս ժողովուրդը հակառակ է Չինաստանի հետ ընդհարվելուն։ Ռուսաստանի սպառնալիքները անարկու են միայն դրսից. նա այդ սպառնալիքները իրականացնել չէ կարող. չինական կառավարութիւնը պէտք է պնդէ իր տեսակէտի վրա, չը վախենալով Ռուսաստանի սպառնումից։

Գիրինի նահանգի մէջ մանջուրական փոխարքան նոր կանոններ մտցրեց, որոնցով զանազան ձևականութիւններով սահմանափակվում են եւրօպացիների իրաւունքը փոխառութիւններ առաջարկելու չինական ֆիրմաներին՝ չինական պետական բանկի գործունէութիւնը բարձրացնելու նպատակով։

—

Մուկդէն.—Եապօնական հիւպատոսարանը չինական իշխանութիւնների հետ բանակցութիւններ սկսեց Թուշունում չինական ոստիկանութեան ձեռքով սպանված եապօնացու համար վարձատրութիւն տալու առիթով։ Սակայն բանակցութիւնները ձգձգվեցին, որովհետև երևոյթը անհանգստութիւն է պատճառում երկու երկիրներին։ Եապօնական հիւպատոսը, դժգոհ Սիլիանի գեներալ-նահանգապետի պատասխանից, պատասխանը յետ ուղարկեց։ Անձնական անաջող բանակցութիւններից յետոյ հիւպատոսը պաշտօնապէս յայտնեց, որ ստիպված է դադարեցնել բանակցութիւնները և հաղորդել իր կառավարութեանը՝ թէ անհրաժեշտ է անկախ կերպով պաշտպանել եապօնացիների կեանքն ու գոյքը Մանջուրիայում։

Եապօնական պաշտօնական օրգանը Չինաստանի վարմունքը անուանում է եապօնական շահերի և պրեստիժի կոպիտ վիրաւորանք։

Չինական մամուլը մեղադրում է եապօնացիներին, որ նրանք պրովօկացիա են մղում Չինաստանի հետ բարեկամական յարաբերութիւնները խզելու, որպէսզի այդպիսով արդարացնեն Եապօնիայի նախագծված վճռական քայլերը Մանջուրիայի վերաբերմամբ։

—

Տօկիօ.—Եապօնական մամուլը ընդգծում է Եապօնիայի հետ կապված չինական 10 միլիօնի փոխառութեան քաղաքական նշանակութիւնը և դրանում տեսնում է Չինաստանի և Եապօնիայի մերձեցման սկիզբը։

Հարաւ-Չինական ծովում գտնվող Պրատաս կղզին, որ դարձաւ եապօնացիների և չինացիների վէճի պատճառը եապօնացի պաշտօնեաներին հալածելու հողի վրա, լէգալ ճանապարհով եապօնական մի ընկերութիւն կապալով վերցրեց չինական իշխանութիւններից։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

—

Երկուշաբթի, մարտի 21-ին, կայացաւ Թիֆլիսի դումայի նիստը։ Ապա դուման քննեց, ի միջի այլոց, նաև երկու հարց և կայացրեց որոշումներ նրանց մասին։

Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը դիմել էր և առաջարկել «Իզմիրլեան» անուանել այն ճանապարհը, որ տանում է դէպի Ներսիսեան դպրոցի նորակառոյց շէնութիւնը, ի յիշատակ հանգուցեալ Կաթողիկոսի, որ օրհնել և դրել էր այդ նոր շէնութեան հիմքը։ Համաձայն ուպրավայի զեկուցման, որ հնարաւոր էր գտնում յարգել հոգաբարձութեան առաջարկը, դուման որոշեց անուանել վերոյիշեալ ճանապարհը «Իզմիրլեան»։

Ուպրավայի անդամ իշխան Ն. Ա. Արղութեան-Երկայնաբազուկի ներկայացրած զեկուցումը քաղաքային դրամարկղի անձուկ վիճակի մասին, քննելով և այդ առիթով ծագած վիճաբանութիւնները ի նկատի ունենալով, դուման եկաւ այն եզրակացութեան, որ Թիֆլիս քաղաքը վերջին տարիներում դեֆիցիտ ունի ամենաքիչը մօտ 1.200,000 ր. և թէ պէտք է որևէ կերպով դուրս գալ այդ անելանելի դրութիւնից, որպէսզի քաղաքային կասսան կարողանայ անարգել բաւարարութիւն տալ իր պարտատէրերին։ Եղան առաջարկութիւններ կամ մի նոր փոխառութիւն կնքել այդքան գումարի, կամ գրաւ դնել բանկերից մինում քաղաքային հողերը նոյնչափ գումարի։ Այդ հարցի վերջնական լուծումը դուման թողեց մի այլ նիստի, յանձնարարելով ուպրավային կանխապէս ճշտել որոշել թէ որքան գումարի է հասնում քաղաքի ունեցած դեֆիցիտները և պարտքերը։

Նիստից առաջ ուպրավայի նորընտիր անդամ Ժուրուլին, որ այդ օրից սկսել ստանձնել է իր պաշտօնը, դիմեց ձայնաւորներին մի համառօտ ճառով։ Շնորհակալութիւն յայտնելով իրան ցոյց տրված պատուի համար, նա ասաց, որ այդ վստահութեան պատճառը նա տեսնում է ոչ իր նախորդ հասարակական աշխատութեան մէջ, որ անցել է համեստ շրջաններում, այլ թէ այդ վստահութիւնը իրան ցոյց է տրված աւանսով։ Ուստի և, իբրև աւանս, պէտք է, անշուշտ, իր ժամանակին հաշիւ տալ։ «Քաղաքային տնտեսութեան հարցերով,—ասաց նա,—ես մի քանի տարուց ի վեր զբաղվում եմ, ուստի և լիակատար կերպով զգում եմ մունիցիպալական աշխատութեան ամբողջ դժուարութիւնը»։ Այդ պատճառով և նա յոյս ունի, որ թէ իր կօլլէգաները, թէ դուման կաջակցեն իրան՝ ծառայելու արդիւնաւէտ կերպով յօգուտ իր հայրենի Թիֆլիս քաղաքի։

«ՄԵՂՈՒ» ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

—

Մարտի 20-ին կայացաւ յիշեալ Ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը իր նոր բնակարանում։

Նիստը բացվեց ժամը 1½-ից կէսօրից յետոյ, այսինքն նշանակված ժամից աւելի քան երկու ժամ ուշ, մի հանգամանք, որից պէտք է խուսափել ապագայում, որովհետև ուշ սկսելով շտապ-շտապ կը քննվեն առաջադրված հարցերը, որից կը տուժի միայն հաստատութիւնը։

Վարչութեան նախագահուհին բանալով նիստը խնդրեց ընտրել ընդհանուր ժողովի համար նախագահ և մի քարտուղար։ Ընտրվեցին նախագահ տ. Ե. Յարութիւնեան և քարտուղար տ. Փ. Վարդանեան։

Նախագահի առաջարկութեամբ քարտուղարը նախ կարդաց 1909 թ. ընդհանուր ժողովի արձանագրութիւնը, որը ընդունվեց անփոփոխ։

Այնուհետև ըստ առաջարկութեան անդամուհի տ. Ս. Աբրահամեանի կարդացվեց Ընկերութեան դպրոց-արհեստանոցի համար կազմած նոր ծրագիրը, որպէսզի կարելի լինի նկատել, թէ նրա ո՞ր մասը ինչ չափով է իրագործվում ներկայումս դպրոցում։

Այդ ընթերցումից և վարչութեան նախագահուհու բացատրութիւնից պարզվեց, որ վարչութիւնը հնարաւորութիւն է ունեցել մտցնել առայժմ միայն արկղագործական արհեստը, միւսները թողնելով ապագային, երբ Ընկերութեան միջոցները կը ներեն։ Տիկին Ս. Աբրահամեանը գտնում է, որ կան արհեստներ, որոնց մտցնելը չնչին ծախսերի հետ է կապված, սակայն տուած օգուտը աշակերտուհիների համար մեծ է. այդ՝ հագուստները քիմիապէս մաքրելն է։ Վարչութիւնը, գտնելով տիկնոջ պահանջը իրաւացի, յայտնեց, որ ինքը, ամբողջապէս կլանված լինելով կապալի գործով, ժամանակ չէ ունեցել իրագործելու նրան և որ ինքը ի նկատի կունենայ ապագայում լրացնելու այդ պահանջը։

Այնուհետև կարդացվեց Ընկերութեան գործունէութեան 1909 և 1910 թ. թ. ընդարձակ տեղեկագիրը։ Այդ տեղեկագրից քաղում ենք հետևեալը.

Ընկերութիւնը յիշեալ ժամանակաշրջանում, կամենալով թեթևացնել բազմաթիւ չքաւոր ընտանիքների անտանելի դրութիւնը, գործ է հայթայթել նրանց՝ վերցնելով դրա համար ինտենդանտստվօյից և զանազան հաստատութիւններից կապալներ։

Այդ կապալներով 300—400 աշխատաւոր կանանց է գործ մատակարարվել։ Այդ կապալներից ստացվել է 1800 ր. օգուտ, 630 րուբլով պակաս սպասվածից, մի հանգամանք, որը տեղի չէր ունենայ, եթէ լուրջ վերաբերմունք լինէր դէպի գործը վարչութեան բոլոր անդամուհիների կողմից։

Տեղեկագրից երևում է, որ այդ հսկայական գործը ամբողջապէս կրել են իրանց ուսերի վրա վարչութեան մի երկու անդամուհիներ 3—4 ծառայողների միջոցով, և ինչ կարծիք, որ վնասը և կորուստը տեղի պիտի ունենար, քանի որ մի քանի անձանց հսկողութիւնը բաւական չէ եղել գործի համար։ Եւ դեռ պիտի ուրախ լինել, որ վերջացել է միայն 630 ր. պակասով։

Ընկերութիւնը իրանից անկախ պատճառներով ներկայումս ստիպված է հրաժարվել կապալի գործերից, որովհետև, ինչպէս պարզվեց զեկուցումից, միանգամայն ձեռնտու չեն գները ընկած լինելու պատճառով։ Մասնաւոր կապալների գործում վարչութիւնը ծառայողների համար ծախսեր չէ ունեցել, այլ վարչութեան մի քանի անդամուհիներ իրանք են կատարել ձրիաբար գործը տնտեսելու նպատակով։

Այդպիսի անդամուհիներին ընդհանուր ժողովը յայտնեց իր շնորհակալութիւնը։

Վարչութիւնը տարվայ ընթացքում կազմակերպել է բազարներ (էժան վաճառք), ուր վաճառքի են հանվել թէ Ընկերութեան պատրաստած իրերը և թէ կողմնակի չքաւոր կանանց գործերը, որոնք իրանք հնարաւորութիւն չունեն հանելու շուկայ վաճառելու։

Վարչութիւնը մտադիր է բաց անել աշխատանքի բիւրօ, որին արդէն ձեռնարկել է իրագործելու։

Տեղեկագրից երևում է, որ Ընկերութիւնը անցեալներում ունեցել է կազմարարական արհեստանոց, սակայն նա փակվել է ժամանակաւորապէս թէ մեքենաների բացակայութեան պատճառով և թէ նրա համար, որ գործը պահանջում է մեծ ֆիզիկական ոյժ, որը աշակերտուհիների ոյժից վեր է։

Վերոյիշեալ արհեստանոցի փոխարէն ներկայումս բացված է արկղագործական արհեստանոց, ուր ուսանում են 30-ի մօտ աշակերտուհիներ։ Արհեստը՝ պարզ և դիւրին լինելով՝ մատչելի է աշակերտուհիների համար։ Այդ արհեստանոցում աշակերտուհիները մի քանի ամիս ձրի աշխատելուց և արհեստը իւրացնելուց յետոյ սկսում են ստանալ ամսական մինչև 8 րուբլի։ Այդ արհեստանոցում աշխատող բանւորուհիները ստանում են ձրի թէյ։

«Մեղու» Ընկերութիւնը ահա չորրորդ տարին է, ինչ ունի կար ու ձևի արհեստանոց։ Այս արհեստանոցի նպատակն է միջոց տալ յիշեալ Ընկերութեան դպրոցն աւարտած աշակերտուհիներին թէ կատարելագործվելու կար ու ձևի մէջ և թէ գործ տալու այդ աւարտողներին։ Այդ աշակերտուհիները մի որոշ ժամանակ ձրի աշխատելուց յետոյ ստանում են Ընկերութիւնից 10—14 րուբլի ամսական, աշխատելով օրական 6 ժամ։

Այս արհեստանոցում բանում են նոյնպէս 4 կողմնակի բանւորներ, որոնք աւարտել են Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան կար ու ձևի դպրոցը։ Այդ արհեստանոցում երկու տարում պատուէր է եղել 775 կտոր։

Բացի վերոյիշեալից Ընկերութիւնը ունեցել է դպրոց-արհեստանոց, ուր սովորում են 30 աշակերտուհիներ, որոնք բացի կար ու ձևից անցնում են զանազան օժանդակիչ առարկաներ՝ հայոց լեզու, ռուսաց լեզու, թւաբանութիւն, երգեցողութիւն և նկարչութիւն։ Ուսումը ձրի է։

«Մեղու» Ընկերութեան վարչութիւնը անտարբեր չէ գտնվել նոյնպէս դէպի զանազան հասարակական երևոյթներ։ Այսպէս՝ 1) նա մասնակցել է Վեհափառ Կաթողիկոսի ընդունելութեանը և արժանացել է նրա օրհնութեանը. 2) մասնակցել է Ադանայի կոտորածից վնասվածների օգտին տրված գրօսանքին. 3) մասնակցել է Վեհափառ Հայրապետի թաղմանը՝ ուղարկելով Էջմիածին մի ներկայացուցիչ. 4) մասնակցել է Գ. Միրզաեանի և Ա. Ծերեթելիի յօբելեաններին, ուղարկելով պատգամաւորներ, որոնք և շնորհաւորել են յօբելեարներին ճառերով. 5) մասնակցել է 1909 թ. Պետերբուրգում կայացած ռուսաց կանանց համագումարին՝ ուղարկելով նրան շնորհաւորական հեռագիր. 6) ցաւակցական հեռագիր է ուղարկված «Рус. Вѣд.»-ի խմբագրութեանը՝ Լ. Տօլստոյի մահվան առիթով. և 7) ստանալով հրաւէր Պետերբուրգի «Попечительство о трудовой Помощи» ընկերութիւնից՝ գրվել է անդամ այդ ընկերութեան և ուղարկել է նրան մի զեկուցում թէ իր գործունէութեան և թէ Կովկասում կանանց աշխատանքների մասին։ Վարչութիւնը յայտնում է իր շնորհակալութիւնը պ. պ. Խ. Աֆրիկեանին, Ն. Թերզիբաշեանին, Յ. Ակունեանին, Տ. Նազարեանին, բժ. Շեխեանին և Ա. Յակովբեանին, որոնք ամեն կերպ աջակցել են Ընկերութեանը։

Մնացայ յիշել, որ արկղագործական արհեստանոցի գործը շահաւէտ դարձնելու համար, առաջարկվեց վարպետ Բաբախանեանցի կողմից՝ ձեռք բերել մի մեքենայ, որպէսզի կարելի լինի պարապել խակական կարտօնաժի գործով, այսինքն ընդունել պատուէրներ դեղատներից։ Դրան Գ. Խաժակը պատասխանեց, որ նախ պիտի գործը ուսումնասիրել և ապա ձեռնամուխ լինել նրան. հակառակ դէպքում կարելի է տուժել։ Որոշվեց վարչութեան յանձնել ուսումնասիրելու գործը և առաջարկելու ապագայ ընդհանուր ժողովին ի քննութիւն։

Այնուհետև քննվեցին 1909 և 1910 թ. թ. մուտքի և ելքի հաշիւները և հաստատվեց 1911 թւի նախահաշիւը։

1909 և 1910 թւերի մուտքի և ելքի հաշիւները քննելիս՝ ժողովականներից տ. Ս. Աբրահամեանը առաջարկեց պարզել, թէ 964 ր. 14 կ. ծախքը, որ արվել է կապալները կազմակերպելու համար, ի՞նչ ծախք է։ Վարչութեան նախագահուհու տուած բացատրութիւնը ժողովը բաւարար համարեց։

Գալով վերստուգիչ յանձնաժողովի արձանագրութեան՝ պ. Թորոսեանը խնդրում էր բացատրել, թէ ինչումն է կայանում ձևողի անբարեխղճութիւնը, որի հետևանք էր Ընկերութեան կրած 630 ր. վնասը և ձևողի հեռացվելը։ Վարչութեան նախագահուհու տուած բացատրութիւնը շատերին գոհացրեց։

Ի վերջոյ կատարվեցին վարչութեան նոր անդամների, փոխ-անդամուհիների, վերստուգիչ յանձնաժողովի և նրա փոխանդամների ընտրութիւնները։

Ընտրվեցին վարչութեան անդամներ՝ տ. տ. Փ. Վարդանեան, Զաւարեան, Շահ-Պարոնեան, Թերզիբաշեան, Եղիազարեան, Օրդուխանեան և Մուրադեան։

Առաջին երեքը ընտրվեցին միաձայն։

Փոխ-անդամներ ընտրվեցին՝ տ. տ. Գիւզալեան և Բուդաղեան։

Վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամներ ընտրվեցին՝ տ. տ. Աբրահամեան, Մելիքեան և օր. Սերեբրեակեան։

Փոխ-անդամներ սրանց՝ տ. տ. Լիսիցեան և Կուզանեան։

Հանդիսական

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Բանտից արձակվեցին

Նովօչերկասկ, 16 մարտի

Տեղիս բանտն է բերված նորերս ձերբակալված փառակեցի Մկրտիչ Ադամալեանը։

Այս քանի օրս գրաւականով ազատ կը թողնեն իշխան Յովսէփ Արղութեանին և ցղնեցի Յովհաննէս Զօրեանին։ Ա.

—

Մի համեստ յոբելեան

Ասխաբադ, 15 մարտի

Կիրակի, ամսին 19-ին, կայացաւ Ասխաբադի Հայ կանանց Բարեգ. Ընկերութեան և նրա միջոցներով պահվող դպրոցի 10-ամեայ յօբելեանը Ընկերութեան դպրոցի դահլիճում։ Չը նայած որ մի քանի օր առաջ տեղական «Асхабадъ» լրագրում յայտարարված էր ցանկացողներին ներկայ լինել հանդէսին, բայց և այնպէս մի [illegible] աչքի ընկնող վաճառականների հասարակութեան անդամների. Դրանց թւում նաև

առաջին կարգի սեղանատան պատուհանների առաջ, քիչ հեռու ինձանից, իր երկաթապատ սնդուկից հանեց ածելի, կոնք ու սապոն և, մի ահագին կարմիր թաշկինակ փռելով սնդուկի կափարիչի վրա, բոլորը մէկիկ-մէկիկ շարեց իրար մօտ։ Ըստ երևոյթին, նա մի սափրիչ էր, որ առանց վաստակի չէր ուզում մի ժամ անգամ կորցնել։ Եւ յիրաւի՝ նա չը սխալվեց. նրա ընդաբոյս սափրեան յաճախորդները, անշուշտ նրանք, որոնք արդէն տեղաւորել էին իրանց իրերը, մի քանի րօպէում շրջապատեցին թաշկինակով ծածկված ահագին արկղը։ Զեչոտ սափրիչը վերցրեց կոնքը, արագութեամբ ճեղքեց ուղևորների բազմութիւնը և հասնելով շոգենաւի խոհանոցը՝ տաք ջուր բերեց այնտեղից։ Ապա նա շտապ-շտապ փրփրացրեց սապոնը և արքայավայել հրամայական ժեստով նստեցնելով յաճախորդներից մէկին ցածրադիր աթոռի վրա՝ սկսեց իր աշխատանքը։

Սափրիչի աշխատանք. որքան ձանձրալի ու անհետաքրքրական գործ է դա. ես բիւր անգամ տեսել եմ այդ աշխատանքն իմ հայրենի քաղաքում, և երբեք նա իմ մէջ չէ զարթեցրել հետաքրքրութեան գոնէ մի նշոյլ։ Ընդհակառակը՝ ես միշտ էլ, թերևս անգիտակցաբար, խոյս եմ տուել սպիտակ փրփուրով «գեղեցկացրած» դէմքի տեսարանից։ Բայց այս անգամ ես առանց ձանձրանալու երկար դիտում էի յոյն սափրիչին և նրա յաճախորդներին։ Չը նայելով իր տգեղ երեսին, որի վրա ծաղիկը զանազանաձև բլուրներ ու ձորեր էր նկարել, հելլէն արհեստաւորն սկսում էր դուր գալ ինձ. նրա շարժումները, որքան և պարզ ու միանման, այնուամենայնիւ կրում էին իրանց վրա մի դժուար բացատրելի վայելչութեան կամ նոյնիսկ... գեղարուեստականութեան կնիք։

Սափրիչ և գեղարուեստ. անշուշտ երկու հակադիր բևեռներ են դրանք, որոնք ուրիշ երկիրներում, որքան էլ ձգտեն, չեն կարող շօշափել իրար, սակայն հելլէն սափրիչը ոչ միայն շօշափում, այլ և լիովին ընդգրկում էր գեղարուեստը։ Երևի, նա ծնված էր հէնց գեղարուեստագէտ էլ լինելու համար, ինչպէս շատ գեղարուեստագէտներ ծնված են հէնց սափրիչ լինելու համար, բայց բաղդը մի տարօրինակ խաղ էր խաղացել նրա գլխին ու նրա ձեռքը վրձին տալու փոխարէն, տուել էր... ածելի։

Չը գիտեմ, չափազանց զօրեղ էր արդեօք իմ ցանկութիւնը՝ գտնելու յոյն ամբոխի մէջ հին հերոսներից ժառանգած հետքեր թէ յիրաւի հելլէն սափրիչը մի բացառիկ ու հազւագիւտ արտիստ էր, որին անսպասելի կերպով պատահել էի ես. բայց բանն այն է, որ նա փոխեց իմ տրամադրութիւնս զինուորագրութիւնից խուսափող իր հայրենակիցների վերաբերմամբ։ Ես հաճութեամբ սկսեցի դիտել այն կոկված, ածիլված դէմքերը, որոնք մէկիկ-մէկիկ հեռանում էին նրա «սափրանոցից»։ Եւ, ճշմարիտ, նրանց մէջ կային այնպիսիները, որոնց մեղք չէր համեմատել հին կլասսիք արձանների հետ և որոնք, զարմանալի բան է, առաջ չէին գրաւել իմ ուշադրութիւնս։

Ահա մէկը, անշուշտ մի լեռնական, հագած կարճ կապտագոյն բաճկոնակ և վերևում անչափ լայն, իսկ ներքևում անչափ նեղ անդրավարտիք։ Բաճկոնակը զարդարված է ոսկեգոյն երիզներով և սիրուն, ոլորածոյ բանուածքով, իսկ անդրավարտիքը, ընդհանրապէս տձև, նրա վրա նստած է այնպէս գեղեցիկ, որպէս չէ կարող նստել ոչ մի ուրիշ անդրավարտիք։ Սակայն նրա հագուստը չէ, որ գրաւում է ինձ։ Անթարթ հայեացքով ես նայում եմ նրա լայն, «խոհուն» ճակատին, նրա վառվռուն աչքերին, նրա նուրբ դիմագծերին, որոնք կարծես քանդակված են որևէ հանճարեղ արձանագործի ձեռքով։

Գուցէ ես աւելի երկար կը զուարճանայի յոյն լեռնականին նայելով, եթէ նաւի վրա մի անակնկալ խառնաշփոթութիւն, մի անասելի իրարանցումն ընկած չը լինէր. ֆրանսիացի նաւաստիները, խոշոր հայհոյանքով, կատաղի հարուածներ էին հասցնում աջ ու ձախ։ Բանից դուրս եկաւ, որ ամբոխը վազվզում տեղ էր բռնել այն բարձրադիր, քառանկիւնի թմբիկների վրա, որոնք ծառայում են իբրև բերան նաւի ստորին յարկերի համար։ Այդ թմբիկների տախտակները հանվում են, երբ հարկաւոր է բեռներ տալ կամ ստանալ, և ապա ծածկվում, երբ աշխատանքը վերջացած է։ Ամբոխն, առանց սպասելու որ տախտակների վրա փռվի նաև այն հաստ, անթափանց քաթանը, որ մշտապէս փռվում է նաւամբարները անձրևից պաշտպանելու համար, իբր բոլոր այլազան ծանրոցներով, իբր արկղներով ու պարկերով, զետեղվել էր թմբիկների վրա։ Շատերը նոյն իսկ բաց էին արել իրանց անկողինները ու, չը նայելով որ առաւօտվայ ժամը 10-ն էր, ամենայն կոմֆորտով ձգվել էին նրանց վրա։ Ո՞վ կը հեռանար այնքան դժուարութեամբ բռնած յարմարաւոր տեղից. յետոյ կաջողվէ՞ր արդեօք նոյն կամ նոյնչափ յարմարաւոր տեղ գրաւել։ Եւ ամբոխը յամառութեամբ դիմադրում էր հեռանալու պահանջին։ Ֆրանսիացի նաւաստիները, որոնք Աբելեի նաւահանգիստներում IV կարգի ուղևորների վրա նայում են արևմտեան քաղաքակրթութեան անմերձենալի բարձրութիւնից, իսպառ անտես առնելով հանրապետական egalité-ն և fraternité-ն, կարիք անգամ չեն զգում փոքր ինչ քաղաքավարի, փոքր ինչ մարդավայել վերաբերմունք ունենալ դէպի թիւրք, հայ, յոյն և այլ արևելցի «խաժամուժը»։ Եւրոպական հաւասարութեան սկզբունքի ներկայացուցիչների աչքում այդ «խաժամուժը», որ իր անյատակ «տգիտութեան» պատճառով ֆրանսերէն ոչ մի բառ չէ հասկանում, ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ անասունների մի նախիր, ուստի և նրան մի բան ըմբռնել տալու համար պէտք է հրել, բոթել, քաշքշել և երբեմնապէս նաև տրորել նրա քիթն ու բերանը։ Ֆրանսիացի նաւաստիների այդ մեծամիտ կոպտութիւնն ես արդէն շատ անգամ նկատել էի և շատ անգամ վրդովվել ու զայրացել իմ մէջ այն մշտական լուռ հնազանդութեամբ, որով «նախիրը» պատասխանում էր նաւաստիների ամբարդի վերաբերմունքին։

Առանց մեղքս թագցնելու պէտք է խոստովանեմ, որ ես անչափ ուրախացայ, երբ այս անգամ հելլէն ուղևորները, որոնց մէջ նաև գեղեցկադէմ լեռնականը, հարկ չը համարեցին հնազանդութեամբ տանելու ֆրանսիական քաղաքակիրթ բռունցքի հարուածները։ Նախ մի քանի հոգի, ապա նաև շատերը վրիժառու, սպառնական դէմքերով և բարձրացրած կռուփ բազուկներով ընկան նաւաստիների վրա և սկսեցին դնքսել նրանց այնպէս, ինչպէս գուցէ Թեմիստոկլէսը չէր դնքսել պարսիկներին հէնց նոյն Սալամինի կղզու մօտ։

Բանը, երևի, մեծ կերպարանք կը ստանար, եթէ նաւաստիները հարկ չը համարէին, կող ու կուշտ բռնելով, խոյս տալ ու փախչել կռւի ասպարէզից։ Ամբոխը, տեսնելով արևմտեան քաջերի փախուստը, սկսեց հռհռալ։ Նրա հետ միասին հռհռում էի և ես...

Այս միջնադէպը, այս միահամուռ բողոք… ոյժի ու կոպտութեան դէմ ինձ վերջնակա… նապէս հաշտեցրեց հին հերոսների և … ցեալ դարի պալիկարների նորագոյն ս… ընդի հետ։ Ամբոխը միշտ ամբոխ է … միշտ իր ծոցում պահում է մի հմայք, … րով կարող է կախարդել իրան սիրողին։

* * *

Շոգենաւը սուլեց երրորդ անգամ, և մեն… ճանապարհ ընկանք։ Կէսօր էր արդէն։ Սեպ… տեմբերի արևն այրում էր այնպէս, ինչպ… մեր երկրում չէ այրում նոյն իսկ յուլ… սին։ Ես նայում էի հինաւուրց Ելլադայ… անհամբոյր, ժայռոտ ափերին, դեղնած … չորացած դաշտերին, կարմրաւուն, ամայ… բլուրներին ու ձորերին և ինքս իմ մէ… վերլուծում տպաւորութիւններս։

«Ի՞նչ ինչ,—մտածում էի ես,—որ ա… ամբոխը փախչում է հայրենիքից, փախ… չում է նոյն իսկ զինուորագրութիւնից՝ հա… րենիքը պաշտպանելու պարտականութ… նից։ Թող այդ չորացած հայրեն… քը խորթ մայր չը լինի նրա համա…

ծխական դպրոցի ուսուցչական ու հոգաբարձական կազմի անդամներին՝ անհատապէս, հրաւիրատոմսեր էին ուղարկված. իսկ կրթական, կուլտուրական, բարեգործական և այլ հիմնարկութիւնների և ոչ մի դիմում՝ մասնակցելու համակրելի Ընկերութեան 10-ամեայ յոբելեանին, մի բան, որ, կարծում ենք, վերին աստիճանի անփութութեան և անուշադրութեան արդիւնք է կազմակերպողների կողմից։ Այդ հանդէսին պէտք է հրաւիրվէին ներկայ լինելու ոչ միայն հայ հիմնարկութիւնների, այլ և օտար ազգերի մտաւոր ու կուլտուրական գործի ներկայացուցիչները։ Զգալի էր հասարակութեան բացակայութիւնը, որ շեշտեց ճառախօսներից մէկը։ Այլ անդամներ՝ երեկոյթի, ներկայացման ժամանակ անհամեմատ մեծ հասարակութիւն էր համախմբվում. իսկ այդ օր, այդ բացառիկ օրը, ցաւօք սրտի, հասարակութիւնն անտարբեր էր գտնվել։ Կարելի է խոստովանել, որ յանցանքի մեծագոյն մասը ծանրանում է կազմակերպողների, այսինքն Ընկերութեան վարչութեան վրա, որը շատ ուշ միայն մտածել էր տօնել Ընկերութեան 10-ամեակը և այդ նպատակով ոչ մի առանձին ջանք ու աշխատանք չէր գործադրել, որի հետևանքն էր յոբելեանի խուլ պատկերն ու թոյլ տպաւորութիւնը, որի տակ հեռացան հանդիսականները։ Մաղթանքից յետոյ խօսեց Շմ. քահ. Աղբալեանը, որից յետոյ Ընկերութեան հիմնադրուհի և նախագահուհի տիկ. Մամիկոնեան կարդաց Ընկերութեան 10-ամեայ հաշիւը։ Այնուհետև խօսեցին ծխական հոգաբարձութեան անունից, չը նայած որ հոգաբարձութիւնն այդպիսի որոշում կայացրած չէ եղել, Սարգիսբէկեանը ռուսերէն և ապա Ախթալեանը։ Ճառերն, ինչպէս երևում էր, անպատրաստից էին։ Երգում էր դպրոցի խումբը, ծխ. դպրոցի ուսուցիչ Պալեանի ղեկավարութեամբ։ Արտասանվեցին ոտանաւորներ։

Գահ.

Ց. Գ.—Նոյն օրը երեկոյեան կայացաւ ընտանեկան պարերեկոյթ յոբելեանի առիթով։ Թէ յոբելեանի անպաճոյճ հանդիսաւոր տօնումը և թէ պարերեկոյթը, ոչ մի առանձին բան չը տուին Ընկերութեան։ Նոյն

Համեստ Նուիրաբերութիւններ

Ախալցխա, 14 մարտի

Փետրվարի 27-ին Ախալցխայի հայ հասարակութիւնը հողին յանձնեց տիկին Մարիամ Համբարձումեանցի մարմինը, որը 30 տարի որպէս տնային վարժուհի ունէր իր դպրոցը, ուր հարիւրաւոր աշակերտներ կրթվել են՝ մայրենի լեզուով ստանալով իրանց սկզբնական կրթութիւնը։

Մարտի 13-ին հողին յանձնեցին մարմինը Արտաշէս Մինասեանցի, որի եղբայրներն իրանց անզաւակ եղբօր յիշատակը յաւերժացնելու համար մի զգալի բարեգործութիւն արին։

Բացի եղբայրներից՝ աներորդիք Մնոյեան եղբայրներն, իրանց փեսայի յիշատակը յաւերժացնելու համար, առ այժմ, մահտեսի Կարապետ Բաղդասարեանի յորդորմամբ, նուիրեցին 300 րուբլի յօգուտ Կ. Հ. Բ. Ընկ. տեղիս ճիւղի և Ախալցխայի Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութեան։

Բաթումից էլ Տիմոֆէյ Տիմոթէոսեանցը նուիրել է նոյն անձի յիշատակին պսակի փոխարէն Կովկ. Հ. Բ. Ընկերութեան տեղիս ճիւղին 25 րուբլի։

Հանգուցեալի այրին ևս, տ. Փեփրոնէ, իր մահից յետոյ, կտակված դրամները հասցնելու է անշարժ կալքերի հետ բարեգործական հաստատութիւններին։ Ցով. Կիրանեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Քաղաքային վարչութեան նորընտիր անդամ Ժուրուլին յանձնեց իր պարտականութիւնները մարտի 21-ին, նախօրօք տալով երդում սահմանված կարգով։ Նրան յանձնված է ֆինանսական բաժանմունքը։

◆ Կովկասի Փոխարքան անհետևանք թողեց «Черноморское Побережье»-ի խմբագիր Ֆիլիպպովի միջնորդութիւնը այն մասին, որ թէ այդ և թէ «Кубань» թերթը ենթարկվեն նախնական ցենզուրայի։

◆ Ցօգուտ Թիֆլիսի կանանց բարձր դասընթացքների աղքատ ունկնդրուհիների մարտի 31-ին, Արտիստական Ընկերութեան թատրոնում, տեղի կունենայ ներկայացում համերգային բաժնով, ճոխ ծրագրով։ Երեկոյթի կարգադրութիւնը յանձն է առել տ. Բուդօլֆը։

◆ Վերադարձաւ Երևանի նահանգից կովկասեան ուսումն. շրջանի հոգաբարձու Բուդօլֆը։

◆ Կովկասի Հայոց Բարեգ. Ընկերութեան Խորհուրդը մարտի 31-ին, հինգշաբթի օրվայ համար, Ընկերութեան դահլիճում կազմակերպում է սովորական ընտանեկան երեկոյթ, որը ունենալու է գրական և երաժշտական բաժանմունքներ։ Գրական բաժնում կարդացվելու է դասախօսութիւն Շիրվանզադէի գրական աշխատութիւնների մասին. համերգին մասնակցելու են տեղական յայտնի ույժերը։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետի կարգադրութեամբ «Листокъ Копѣйка»-ի խմբագիր-հրատարակիչ Վ. Շավլաձէն ենթարկվում է 100 ր. տուգանքի գեներալ-նահանգապետի 1908 թ. փետրվարի 22-ի պարտադիր որոշումները խախտելու համար։

◆ Կ. Հ. Բ. Ընկ. խորհուրդը որոշել է Ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը հրաւիրել ապրիլի 30-ին։

◆ Ներքին գործերի մինիստրութիւնը վերայրեց իր նախկին պահանջը, որի համաձայն նահանգապետները և քաղաքապետները պարտաւոր էին մամուլի գործերի գլխաւոր վարչութեանը ուղարկել, ամեն տարի, տեղեկութիւններ գաւառական թատրոններում տրվող թատրոնական ներկայացումների մասին։

◆ «З. Р.»-ը հաւաստի աղբիւրներից տեղեկացել է, որ Թիֆլիսի գաւառապետ Բօբբօվսկին նշանակվում է Բօրչալուի գաւառապետ, իսկ Բօրչալուի գաւառապետ Ջանդիէրին նշանակվում է Թիֆլիսի գաւառապետ։

◆ Մարտի 20-ին կայացաւ Թիֆլիսի վաճառականների ընկերութեան ժողովը, որ վաճառականների աւագ վերընտրեց դարձեալ Ա. Միլեանին։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Պարզվեց, որ Բագուի դումայի այն ձայնաւորը, որ երէկ կաշառք Մանթաշեանից գոհարազարդ ժամանի է վերցրել, Իսրաֆիլ Հաջիեւն է, որ քաղաքապետի օգնական Բաեվսկիի կարգադրութեամբ արդէն յանձնվել է քրէական դատարանին։

◆ «Баку»-ում կարդում ենք, ի լրումն հեռագրական երէկվայ տեղեկութեան, հետևեալ մանրամասնութիւնները Թուրքական խմբագրութիւնների խուզարկութեան մասին. «Բագուի պահնորդական բաժանմունքի պետի կարգադրութեամբ, լոյս մարտի 19-ի գիշերը ժանդարմական ոստիկանութեան պաշտօնեաները և տեղական թաղամասերի ոստիկանները ձերբակալեցին տեղական մահմեդական լրագիրների խմբագիրներին և աշխատակիցներին, բացի «Նիջատ» և «Իշախ» թերթերից։ Ձերբակալված են հետևեալ անձինք. նոր «Ենի-Ֆիւյուզաթ» շաբաթաթերթի խմբագիր Ալի Բահիմ Հուսէյնով և քարտուղար՝ յայտնի հրապարակախօս Ահմէդ Կաչաբէկէն, «Շաար-Սահեր» օրաթերթի խմբագիր Ալի Աբաս Մուզթալիբզադէ, «Ենի-Հակիկաթ» օրաթերթի խմբագիր Օրուջեվ, լրագրի աշխատակից Եակովլեվ և քարտուղար Սամէդ Ախունդով, «Արիի» խմբագիր Ալիեվ և աշխատակիցը, «Սադայի» խմբագիրը, աշխատակիցը և ծառայողը։ Միաժամանակ խմբագրութիւններում և տպարաններում կատարվեցին խուզարկութիւններ, երբ և գրավվեցին լրագիրների շարուածքներ, ձեռագիրներ և այլն։ «Շաար-Սահերի» և «Ենի-Հակիկաթի» խմբագրութիւնները կնքվեցին, բայց երեկոյեան դէմ բացվեցին։

Բոլոր ձերբակալվածները մարտի 19-ին ուղարկվեցին կենտրոնական բանտը։

ՍՏԱՒՐՈՊՕԼԻ ՀԱՄԲԱՒՆԵՐ

Ստաւրոպօլ, 13 մարտի

◆ Մի շաբաթ առաջ տեղս ժամանեց Ստաւրոպօլի նահանգի պետական գիւղատնտես և հողագործութեան գլխաւոր վարչութեան առանձին յանձնարարութիւնների պաշտօնեայ Ս. Ա. Մելիք-Սարգսեան։ Այդպիսի պաշտօն մեզնում գոյութիւն չունէր։

◆ Առաջնակարգ վաճառական և տեղիս թատրոն-բիոսկոպի տէր Բ. Պետրոսեան մի խնդրագրով դիմել էր տեղիս քաղ. վարչութեանը՝ կէս դեսեատին գետին յատկացնելու իրան, որպէսզի իր հրաւիրած մի օդաչուն Զատկի օրերին մի թռիչք կատարի «Ֆարմանի» բիպլանով։ Խնդիրքը յարգված է։

◆ Վաճառական Յովհ. Մուրադեանը քաղ. վարչութիւնից 12 տարով 300 քառ. սաժէն գետին է խնդրում բամբակի գործարան բանալու դիտաւորութեամբ։

◆ Մարտի 8-ին Պետերբուրգում քննվելու էր Ստաւրոպօլի նահանգում երկաթուղի անցկացնելու հարցը։ Այժմ, ինչպէս հեռագրում է մեր քաղաքագլուխ Մ. Պ. Պօյեարկովը, որը ի թիւս այլ ներկայացուցիչների գտնվում է Պետերբուրգում, հարցի քննութիւնը յետաձգված է մէկ շաբաթով։

◆ Տեղումս հրատարակվում էին երկու ռուսերէն թերթեր՝ «Сѣверокавказская Газета» և «Нашъ Край», որոնք բոլորում էին իրանց կեանքի 4-րդ տարին։ Սրանցից «Нашъ Край»-ը վերջերս մի ողորմելի բան էր դարձել, ուստի և դադարեց ինքն իրան։ Իսկ «Сѣвер. Газ.»-ն էլ մարտի 13-ից լոյս է տեսնում «Сѣверокавказскій Край» անունով և նոր խմբագրութեամբ։ Թերթի ուղղութիւնը համակրելի է։

Այդ թերթի № 1-ում կարդում ենք հետևեալ թղթակցութիւնը Պետերբուրգից.

«Սև-ծով-կուբանեան երկաթուղային գիծ անցկացնելու համար ընտրված մասնաժողովը վերջին ժամանակս այցելութիւն տուեց առևտրի և արդիւնաբերութեան մինիստրին և մինիստրների խորհրդի նախագահին ու երկուսի կողմից էլ լաւ ընդունելութիւն գտաւ։ Առանձին քաղցրութեամբ ընդունել է կօզակներին Պ. Ա. Ստոլիպինը փետրվարի 26-ին։ Տեսակցութիւնը տևեց կէս ժամից աւելի։ Մինիստր-նախագահը իր գոհունակութիւնն է յայտնել, որ կօզակներն արթնանում են նոր կեանքի համար, տնտեսական լաւ պայմանների մէջ ապրելու նկատմամբ։ Ինչպէս այնտեղ, նոյնպէս և այս տեսակցութեան ժամանակ՝ նա խոստացաւ աջակցել ծրագրի իրագործման։ Դրանից յետոյ բաւական մանրամասնօրէն հարց ու փորձ արեց կուբանցիների ներկայացուցիչներին՝ կօզակների կեանքի մասին, օրինակ՝ ինչպէս է դրված կրթական գործը այդ շրջանում, դեռ ևս վառ է արդեօք պատերազմական ոգին կօզակների մէջ։ Մինիստր-նախագահը յիշեց, որ երբ ճանապարհորդում էր Սիբիրում, թիկնապահի պաշտօն կատարող ձիաւոր զօրքերի (конвой) հետ յաճախ իրան ուղեկցում էին և ձիաւոր աշխիկներ։ Հետաքրքրվեց նաև իմանալու, թէ կօզակներն ինչ վերաբերմունք են ցոյց տալիս դէպի յեղափոխութիւնը, և աւելացրեց, որ երկաթուղի անցկացնելու հետ միաժամանակ՝ ամենախուլ տեղերն անգամ լրագիրը մուտք կը գործի, իսկ լրագրի հետ էլ՝ յեղափոխական վարակումը։ Մասնաժողովի անդամները դրա դէմ առարկեցին, որ լրագրական վտանգը սարսափելի չէ Կուբանեան շրջանում, ուր միայն թէ Չեռնոմորիայում։ Առանց երկաթուղու էլ լրագիրն այնտեղ մեծ չափով է մուտք գործում և, չը նայելով դրան, յեղափոխութիւնը այնտեղ մեծ չափեր չընդունեց յեղափոխութեան շրջանում։ Հին-Չեռնոմորիայով երկաթուղի անցկացնելու իրաւունքը խնդրելով՝ կօզակները չունին ի նկատի որևէ ուրիշ շահ, բայց եթէ միայն և գլխաւորապէս իրանց տնտեսական շահերը»։

◆ Քաղաքիս Գիւղատնտեսական և Հիւսիսային-Կովկասի կենդանաբուժական Ընկերութիւնները՝ երկրագործութեան և պետական կալուածների դեպարտամենտի ներկայացուցչի գլխաւորութեամբ՝ վերջնականապէս վճռել են տեղումս կազմակերպել Ստաւրոպօլի նահանգի կենդանաբուժական ցուցահանդէս, արդիւնաբերական բաժնով։ Հարցն անցել է դեպարտամենտի հայեցողութեան։ Մանրամասնութիւնները կը հաղորդեմ։

Աստանդական

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՑ

Հայի երգը ռուսի բերանում

Չը գիտեմ, ինչ պատճառով, շարժվող ու որոշ ֆունկցիաներ կատարող մարդկանց՝ սովորել ենք անուանել կենդանի, իսկ հող դաւածներին՝ մեռած։

Իմ կարծիքով՝ այդ շփոթն առաջ է գալիս գլխաւորապէս նրանից, որ մենք չունենք պարզ հասկացողութիւն այդ երևոյթների մասին։

Մինչդեռ իրօք՝ ինչպէս որ կան մեռելներ՝ կենդանիների միջև, այնպէս էլ կան կենդանիներ՝ մեռելների միջև։

Զէք հաւատում...

Ուրեմն աչքով դիտեցէք ձեր շուրջը...

Բայց, լաւ համոզվելու համար, բաւական էր որ մարտի 13-ի երեկոյին լինէիք Մոսկվայի այն գրանդիօզ դահլիճում, շռայլօրէն լուսաւորված դահլիճում, որ կոչվում է «Благородное собраніе»։

Այդտեղ, այդ հազարաւոր բազմութեան ժխորի միջև, որտեղ կար հազիւ 10 հայ, դուք բաղդ կունենայիք՝ մի անգամ էլ լսելու...

Զէ, լսելը քիչ է. ուղղակի տեսնելու...

Ես կաւելացնեմ՝ և շօշափելու...

— Գիտէք, ումը...

— Նրան, նրան...

— Մեռելների աշխարհից լոյս ընկածին...

— Չը կարողացաք գուշակել...

— Մակար Եկմալեանին...

— Հրաշք է, չէ՞։

— Բայց իրականութիւն է։

Թ. Ա. Իվանովը տալիս է ազգագրական հոգևոր համերգ։

Հրապարակ են հանվում Ռուսաստանի բնակչութեան քրիստոնեայ ժողովուրդների սրբազան երգերը...

Ի՞նչպէս չը գնաս, երբ մտածում ես՝ թէ պէտ մի «փոքրիկ ածու ես»՝ յղնատարած այգու միջև, «բայց քեզնում էլ են կատարվել մեծ-մեծ գործեր»։

Ի՞նչպէս չը գնաս, երբ յիշում ես, որ դու էլ ունես մի եկեղեցի՝ զնված բիւրաւոր նահատակների արիւնով...

Պատճ, այս դէպքում, մեր եկեղեցու խմբապետ Եղիշէ Բաղդասարեանին, որ նա չը մնալով ուրիշ ցեղերի երաժիշտներից՝ հրապարակ էր հանել և իր եկեղեցին։

—

Այդտեղ լսվեցին եկեղեցական երգերն ու եղանակները սերբերի, բուլղարների, յոյների, վրացիների, հայերի, կաթոլիկների և բողոքականների։

Խումբը բաղկացած էր հարիւրից աւելի մասնակցողներից։

Առաջին չորս ցեղերի երգերը լսվեցին բոլորովին լռելեայն։

Բայց հէնց որ երգերի այդ մեծ հանդէսը ներս մտաւ... Եկմալեանն՝ իր «Գոհանամք»-ով...

Ունկնդիր բազմութիւնը, ուշք չը դարձնելով ծափահարութեան արգելքին ու չը կարողանալով զսպել իր ստացած տպաւորութիւնը, ծափահարեց՝ «բէզերի» տարափի տակ։

Ու հայ մարդը, հայ եկեղեցականը զգաց, որ ինքը ի զուր չէ դրված երկրագնդի վրայ։

Ապրէ Եկմալեանը, ապրէ Բաղդասարեանը։

Ես փառաւորված էի։ Ե. Ք. Ն.

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Մարտի 25-ին Ժողովրդական Տանը, հանգուցեալ դերասան Միսրով-Սարմատովի յիշատակին, ռուս թատերասէրների խումբը կը ներկայացնէ «Հանդիպում» պիէսը 1 գործ., հեղ. Միսրովի։ Ապա կը լինի համերգային բաժին։ Գները 30 կ.—2 ր. 50 կ.։

◆ Մարտի 27-ին Արքունական թատրոնում ռուսերէն կը ներկայացվի «Նահատակ կինը» ժողովրդական գներով։

◆ Հայ թատերասէրների խմբի ներկայացումը Ժողովրդական Տանը նշանակված է մարտի 31-ին։

◆ Այսօր, Զուբալովեան Ժողովրդական Տանը դերասան Ջվագայի պատուին ռուսերէն կը խաղացվի «Ակրօբատներ» պիէսը։

◆ «Մոլլա-Նասրէդդին» թերթի խմբագրութեան հրաւէրով Թիֆլիս է եկել Շուշուց յայտնի նուագածու Նաջաֆ-Ղուլին իր խմբով։ Մարտի 25-ին Վրաց ազնուականութեան թատրոնում այդ խմբի մասնակցութեամբ տեղի կունենայ մահմէդական երեկոյթ։

◆ Ապրիլի 1-ին Արքունական թատրոնում Ժողովրդական Տան երաժշտասէրների խումբը կը տայ «Сельская честь» 1 գործ. և «Севильскій цирюльникъ»-ի 2-րդ ակտը։

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. Մառր. „Грузинскія приписки греческаго Евангелія изъ Коридіи“.

Պրոֆեսոր Ն. Մառը իր ներկայ աշխատութեան մէջ խօսում է այն յիշատակարանների մասին, որոնք վրացերէն լեզուով աւելացվել են յունական Աւետարանի մի հին ձեռագրի վերջում։

Ձեռագիրը պատկանում է եղել Արդուինի գաւառի Կորիդի գիւղի Աստուածածնի եկեղեցուն։

Կորիդի գիւղը գտնվում է Մուրղուլ գետի վրա, որ թափվում է Ճորոխի մէջ։

Ձեռագիրը X—XI դարում եղել է Կորիդի եկեղեցում։ Երեք դարից յետոյ նա ընկել է Սվանեթիա և այնտեղ մնացել է երկար դարեր մինչև անցեալ դարի կէսերը։ Հէնց այդտեղ էլ 1853 թւին տեսել է ձեռագիրը գեն. Բարթօլօմէյը։ Բայց աւելի ուշ, 1869 թւին, նա առ միշտ հեռացվել է Սվանեթիայից։ Քութայիսի նահանգապետ Լէվաշովը վերցրել է այնտեղից ձեռագիրը ուսումնասիրողներին տալու նպատակով։ Այնուհետև ձեռագիրը ճանապարհորդել է տեղից-տեղ և եղել է այս ու այն ուսումնասիրողի ձեռքին։ Մառը ծանօթացել է ձեռագրի հետ Պետերբուրգում, որտեղ նա ուղարկված է եղել վրաց եկեղեցական թանգարանից Գիտութիւնների Ճեմարանին՝ ժամանակաւորապէս օգտվելու համար։

Ձեռագրին աւելացրած յիշատակարանների մէջ կան հետաքրքրական մի քանի ցուցումներ Ճորոխի աւազանի և Տայքի ազգաբնակութեան պատմական փոփոխութիւնների մասին։

Պրոֆեսոր Մառը փորձ է անում իր աշխատութեան մէջ անել բառերի վերլուծումներ և նշմարել զանազան լեզուների (վրաց, լազերի, հայկական) յաջորդական ազդեցութիւնները Տայքի շրջանում։

Ի միջի այլոց Մառը քննադատութեան է ենթարկում Մ. Ջանաշվիլիի յայտնած մի քանի անհիմն ենթադրութիւնները և ընթերցումները վերաբերեալ վրացական յաւելուածներին։

Գրքոյկին կցված են յիշատակարանների լուսանկարները և առաջ են բերված լուսաբանող մեկնութիւններ։ Ա. Ք.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Էջմիածին, 18 մարտի

Հայ թերթերում տպվեց, որ Կարապետ եպիսկոպոսը «Մշակի» № 12-ի մէջ լոյս տեսած իմ յօդուածի առիթով դիմել է տէր տեղակալին և խնդրել է Յուսիկ, Տիրայր և Գարեգին վարդապետների մասնակցութեամբ միջնորդ դատարան կազմել։

Այս դէպքի սկիզբն ու վախճանը հետևեալն է.

Յունվարի 31-ին Կարապետ եպիսկոպոսը № 29 յայտարարութեամբ դիմել էր տէր տեղակալին և խնդրել կազմել «մի քննիչ յանձնախումբ կամ միջնորդ դատարան» մասնակցութեամբ Յուսիկ, Տիրայր և Գարեգին վարդապետների։

Ես համաձայնեցի միջնորդ դատարանին և փետրվարի 26-ին տէր տեղակալին ուղղած գրութեամբս յայտնեցի իմ դատաւորների անունները։

Մարտի 7-ին Կարապետ եպիսկոպոսը № 85 գրութեամբ մանուածապատ առարկութիւններով չէ ընդունում աշխարհականների մասնակցութեամբ կազմած միջնորդ դատարանը և ցանկութիւն է յայտնում «խնդիրը միաբանական շրջանակից դուրս չը հանել». և եթէ դրան ես չը համաձայնեմ, խնդրում է թոյլ տալ պետական դատարանին դիմելու։

Այսպիսով միջնորդ դատարանի հարցը ջուրն ընկաւ։

Չը կամենալով յարուցված խնդիրը վանքի պատերի մէջ խեղդել, ես մարտի 15-ին դիմեցի տէր տեղակալին խնդրելով թոյլ տալ Կարապետ եպիսկոպոսին դատ բանալ իմ դէմ պետական դատարանում՝ և կատար ածել իր սպառնալիքը։

Թերթերում լոյս տեսնող անհիմն յարձակումները իմ կողմից կը մնան անպատասխան մինչև դատարանի հեղինակաւոր վճռի արձակումը։ Մատթէոս վարդապետ

ՄԱՏԹԷՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԴԷՄ

(Նամակ խմբագրութեան)

«Եւ անկցի ժողովուրդն՝ այր ընդ այր, և այր ընդ ընկերի իւրում, ընդհարցի մանուկն ընդ ծերոյն և անարգն ընդ պատուականին»։

Եսայի Գ. 5.

Մատթէոս վարդապետի այս տարվայ «Մշակի» 12-րդ համարում Կարապետ եպիսկոպոսի վրա գործած նենգաւոր յարձակմանը պատասխանելու կամ Կարապետ եպիսկոպոսին պաշտպանելու համար չէ, որ կարևոր ենք համարում այս մի քանի տողը գրելու։ Կարապետ եպիսկոպոսը պաշտպանութեան կարիք չունի, մանաւանդ Մատթէոս վարդապետի և նմանների դէմ։ Իմ ցանկութիւնն է միայն մի քանի կարևոր խնդիրների վրա հրաւիրելու հայ ընթերցող լրջմիտ հասարակութեան ուշադրութիւնը, որպէսզի նա չը խաբվի մեր այժմեան կեանքում չարամիտ նպատակներով և անձնական գձուձ հաշիւներով առաջնորդվող զանազան բաղդախնդիրների հարայ-հրոցներով։

Պատմութիւն իմացող մարդկանց շատ լաւ յայտնի են նրա այն սոսկալի շրջանները, երբ ամեն կողմից թափվում են հասարակական կազմակերպութեան շէնքի քարերը, երբ կատարեալ անկումն է սկսում թագաւորել ու բոլոր ընդունակ ու ազնիւ մարդիկ ասպարէզներից հեռանում են կամ հեռացվում և նրանց տեղը բաղդախնդիր, հոգով ու սրտով անանկ անհատներն են բռնում։ Ազնիւ հոգիների յուսահատ ճիչերն անցնում են չը լսված, ինչպէս անապատի խորքում հնչած ձայնը։ Փողոցն է հրապարակի տէրը, և իշխում են ստահակութիւնը, համրակութիւնն ու անկարգութիւնը։ Այդպիսի շրջաններում է, որ կարգ ու կանոն, մեծ ու փոքր մոռացվում են, աւելի ճիշդ՝ ոտքի տակ են առվում, անարգ մարդիկ ցեխ են շպրտում պատուականների վրա։ Ճշմարտութիւնն ու արդարութիւնը մոռացվում են այնպիսի շրջաններում և մինչև անգամ պատժի դատապարտվում ժամանակի ինքնաբաւական «իմաստուններ» կողմից։ «Եկէք, կործանենք արդարին,

---

Թող կերակրէ նրան՝ ինչպէս իր հարազատ որդուն՝ և ապա պահանջէ, ինչ որ կամենայ։ Ամեն մարդու մերձաւոր հայրենիքը նախ ինքն է, ապա և իր ընտանիքը։ Եթէ մի երկիր կուշտ փորով հաց չի տալ ուտելու իր զաւակներին, եթէ նրանց դանակ քարտինքի փոխարէն փշրանք ու ոսկորներ միայն կը ձգէ նրանց առաջ, եթէ կը պահէ նրանց խորին ագիտութեան մէջ, ապա այդ երկիրը թող չը նեղանայ, երբ տեսնի, որ իր հարազատները նոր և աւելի կարեկից հայրենիք են որոնում»։

Ինձ համար պարզ էր, որ յոյն ամբոխին հեռու Ամերիկա վանողը ոչ այլ ոք էր, եթէ ոչ ինքը Յունաստանը։ Զինուորագրութիւնը, եթէ միայն ճիշդ էր իմ խօսակից յոյնի հաղորդածը, լոկ արտաքին դրդապատճառ էր և ոչ ներքին շարժառիթ։ Եւ ո՞ր հայրենիքը կարող է պարծենալ, որ նրա որդիքը աւելի կամ պակաս չափով չեն գործում նոյն «մեղքը»։ Ֆրանսիացի զինուորների օրինակը համոզիչ չէր ինձ համար. երկուսն էլ ճանապարհորդում էին I կարգով և «ամբոխային» մարդու նմանութիւն անգամ չունէին։ Իսկ իմ խօսքս մերկ ու քաղցած ամբոխի մասին է։ Զէ որ մի-մի խումբ ազգեր նստել են ամեն մի հայրենիքում և իրանց ագահ ոլորի մէջ ամբարել երկրի բոլոր բարիքը։ Զարմանալի չէ, անշուշտ, որ ամեն մի մերկացած ամբոխ, ինչպէս և յոյն ամբոխը, վերջ ի վերջոյ խոր գլուխ է տալիս իր դահիճներին և հրաժարվում իր վզին փաթթած պատուաւոր «պարտականութիւնից»։

Մեր նաւն աւելի ու աւելի արագ առաջ էր գնում։ Գիշերվայ ալեկոծութիւնից յետոյ ծովը հանդարտ էր, ինչպէս մի զայված գազան, որին ճանձրացրել էին փոփուրն ու ոռնոցը։ Նրա կապոյտ-կանաչաւուն մանրիկ ալիքները մեղմ օրօրվում էին նաւի շուրջը և հաճելի ծփանքով խաղում արևի ճառագայթների հետ. իսկ հեռուն անկարելի էր երկար նայել. ծովը փայլում էր այնպէս, ինչպէս ոսկու համատարած, վառ ու բոցբոց մի հալուածք։ Տեղ-տեղ միայն նրա մէջ երևում էին կապտագոյն շերտեր, որոնց ոչ սկիզբն և ոչ ծայրը կարելի էր որոշել։ Աջ բևեռքում, մշուշի մէջ, արձանացած կանգնած էին մանր ու խոշոր Կիկլադները իրանց ժայռոտ կողերով ու կատարներով—Եգէեան ծովի անփոփոխ պահապանները։ Մենք շտապ-շտապ հեռանում էինք Ատտիկէի թերակղզուց, որ այնքան խորամուխ մտնում է ծովի մէջ։ Յոյն ամբոխը բռնել էր նաւակողերն և լուռ դիտում էր անհետացող ափերը. աղմուկը դադարել էր. ոչ ոք չէր խօսում։ Մի տարիքաւոր գեղջկական սրբում էր կարմրած աչքերը...

— Մնաս բարով, Ելլադա. մնաս բարով յաւիտեան,—գուցէ շշնջում էր ամբոխն անձկութեամբ, մոռացած և վիշտ, և նեղութիւն և հազար ու մի տառապանքներ, որ կրել էր նա այնտեղ. սակայն վիրաւորված Ելլադան չէր պատասխանում իր զաւակների վերջին ողջոյնին. Թանձր մշուշով վարագուրված՝ նա հետզհետէ մայրում էր իր դէմքն և ծածկվում ծովի անսահման տարածութեան մէջ։

Ա. Մխիթարեան

[illegible]

վարդապետի յօդուածի մեղադրական կէտերը Կարապետ եպիսկոպոսի հասցէին։ Որո՞նք են այդ մեղադրանքները։

1) Կարապետ եպ.-ը ծածկում է ճշմարտութիւնը իր հրաժարականի մէջ, ուրեմն սուտ է խօսում։

2) Կարապետ եպ.-ը անուանարկել է Կաթողիկոսի մօտ ճեմարանի տեսուչ Բագրատ վարդապետին և դիւանական խորհրդի անդամներին։

3) Կարապետ եպիսկոպոսը իր գիտութեամբ այնքան աննշան օգուտ է տուել հայոց եկեղեցուն, որ այդ ասպարէզում նրան հազիւ կարելի է երկու նշանակել։

4) Կարապետ եպիսկոպոսը շահասէր մարդ է։

Սրանք են գլխաւոր մեղադրանքները. մէջ ընդ մէջ ափռված դիւական ակնարկները մի կողմ ենք թողնում։

Ո՞ր խելքը գլխին ընթերցողը այս մեղադրական կէտերը կարդալով արդեօք չը հասկացաւ, թէ նրանց մէջ ի՛նչ կայ։ Ես չեմ երկարացնի. մեղադրանքներն այնքան անհիմն ու անտեղի են, որ ամեն կէտի մասին երկու խօսք էլ բաւական է։

ա) Կարելի է մի րոպէ մտածել, որ Կարապետ եպիսկոպոսը կամ մի այլ անհատ թոյլ տայ իրան պաշտօնական հրաժարականի մէջ, ուղղված իր իշխանաւորին, սուտ գրել, այն էլ իշխանաւորի հետ ունեցած խօսակցութեան մասին։ Ձեզ ուզում հաւատալ, թէ նոյնիսկ Մատթէոս վարդապետն այդպիսի մի անհեթեթ քայլի ընդունակ կը լինի։

բ) Եթէ Կարապետ եպիսկոպոս դիւանական խորհրդի գործունէութեան մասին բացասական կարծիք է ունեցել և վստահութեամբ յայտնել է այն՝ Կաթողիկոսին, ինչ յանցանք կայ այդտեղ։ Ամբողջ անկուսակցական մամուլը միթէ նոյն կարծիքը չէ ունեցել այդ երևելի դիւանական խորհրդի մասին։ Չը լինի թէ հայր Մատթէոսը կարծում է, թէ դիւանի մասին այդպիսի կարծիք ունենալն յանցանք է հէնց միայն այն պատճառով, որ ինքն էլ է եղել դիւանական խորհրդի անդամ։

Ինչ վերաբերում է Մատթէոս վարդապետի այն խօսքերին, թէ Կարապետ եպիսկոպոսը կամեցել է անուանարկել ճեմարանի տեսուչ Բագրատ վարդապետին, այդ էլ միայն չարամտութիւն է։ Կարապետ եպիսկոպոսն էլ, բոլորս էլ շատ լաւ գիտենք, որ ճեմարանի ներկայ խմբի կազմութեան մէջ Բագրատ վարդապետը համարեա թէ մասնակցութիւն չէ ունեցել, ուրեմն այդ բանում նրան մեղադրել անարդարութիւն կը լինի։ Բայց միթէ իրօք սխալ է գործել Կարապետ եպիսկոպոսը, եթէ ասել է, թէ ճեմարանը նախանձելի վիճակի մէջ չէ գտնվում։ Էջմիածին գնացած ո՞ր պատգամաւորը իր ականջներով չը լսեց, որ լսարանցիներն անպատիժ կերպով շարունակում են դասերին չը յաճախել։ Չը տեսա՞ւ, ինքը Մատթէոս վարդապետը, որ Կաթողիկոսի Թաղման պատարագին երգելու համար ստիպված էին եղել Երևանից երգեցիկ խումբ բերելու, որովհետև ճեմարանը խումբ չունի։ Միթէ այդ լաւ դրութեան նշան է։ Խղճահարվե՞ց Մատթէոս վարդապետն այդ տեսնելով և յիշե՞ց, որ ամեն տարի սինոդում խնդիր էր յարուցանում կրճատել մեր շնորհալի երաժշտագէտ Կոմիտաս վարդապետի խմբապետութեան ռոճիկը։

գ) Էլ ինչ ասենք Կարապետ եպիսկոպոսին երկուս դնելու մասին։ Այդ արդէն այնքան վրդովեցուցիչ յանդգնութիւն է մի լաւ ամենայնի համբակ մարդու կողմից, որ պէտք է ցնցէ Կարապետ եպիսկոպոսի բոլոր աշակերտներին, ինչպէս որ մեզ ցնցեց։ Տասն տարի ճեմարանում ուսուցչութիւն արած, տարիներ շարունակ «Արարատ» խմբագրած, բազմաթիւ գրական, գիտական աշխարհի կողմից ճանաչված, երկեր հրատարակած, հարիւրաւոր աշակերտներ հասցրած մի վաստակաւոր գործչի մասին վեր կենալ և այդպիսի լեզու բանեցնել՝ դա մի այնպիսի երկինք աղաղակող ոճիր է, որ պէտք է քաւէ Մատթէոս վարդապետը, եթէ նրա մէջ խղճի նշոյլ մնացել է։ Իսկ Կարապետ եպիսկոպոսի բազմաթիւ աշակերտները միաշունչ պէտք է վկայեն, որ շատ բան է տուել նրանց Կարապետ եպիսկոպոսը, որի իւրաքանչիւր աշակերտը ոտով գլխով բարձր է Մատթէոս վարդապետից և նմաններից։ Ահա ես, մէկը այդ աշակերտներից, վկայում եմ ամբողջ հայ հասարակութեան առաջ, որ իմ մէջ սէր դէպի հայրենիքը, հայ ժողովուրդը, հայոց եկեղեցին, գիտութիւնն ու զարգացումը մեծ մասամբ զարթեցրել է Կարապետ եպիսկոպոսը։ Իսկ այդ յաճենայն դէպս շատ աւելի մեծ ծառայութիւն է, քան թէ անխղճութեամբ սրան նրան մրոտելը։

դ) Վերջին մեղադրանքն այն է, թէ Կարապետ եպիսկոպոսը շահասէր է և միևնոյն ժամանակ աչք ունի մի քանի պաշտօնների վրայ։ Թող հայ ժողովուրդն ինքը դատէ. երբևիցէ չունի Կարապետ եպիսկոպոսը միաժամանակ 10 պաշտօնի ձգտելու՝ իր պատրաստութեամբ ու կարողութեամբ, երբ Մատթէոս վարդապետը Էջմիածնում սինոդի անդամ, «Արարատի» խմբագիր և տեղակալ սրբազանի «գաղտնի խորհրդական» լինելու յանդգնութիւն է ունեցել իր երևելի կիսակրթութեամբ։

Շահասիրութեան խնդիրը վերջապէս մի անխիղճ զրպարտողական մանեօվր է, որ շարունակ հրապարակ են նետում Կարապետ եպիսկոպոսի ոգորմելի հակառակորդները՝ նրան վարկաբեկելու համար։ Եթէ Կարապետ եպիսկոպոսը շահասէր լինէր, ո՛չ թէ տարեկան 500—600 րուբլի կը ստանար Էջմիածնից իր բազմաչիւ պաշտօնների համար տասն տարի շարունակ, այլ տարեկան 2000—3000 րուբլի՝ իր կատարած պաշտօնների համաձայն։ Եւ այդ դէպքում նա այսօր մեղադրանքի տակ չէր մնայ, թէ հայոց կաթողիկոսը նրան 1000 րուբլի է բաշխել։ Նա ինքն այսօր գուցէ հազարների տէր կը լինէր։ Մի քանի տարի սրանից առաջ նոյնպէս հաշիւ պահանջեցին Կարապետ եպիսկոպոսից, թէ ինչ է նստել նա Մայր Աթոռին, և Կարապետ եպիսկոպոսը կոպէկ առ կոպէկ հաշիւ տուեց հայ հասարակութեանը «Հովիւ» թերթի միջոցով, որից երևաց հետևեալը. եթէ Կարապետ եպիսկոպոսը իր վարած պաշտօնների համար ստացած լինէր լիակատար նորմալ ռոճիկ, նա պէտք է ստացած լինէր 15,000 րուբլի աւելի գումար, քան թէ ստացել էր մինչև այն տարին, ստացածի մէջը հաշւելով այն բոլոր գումարները, որ ննգաւորութեամբ մէջ է բերել Մատթէոս վարդապետը, իբրև հանգուցեալ Խրիմեան Հայրիկից ստացած նուէրներ։

Ահա թէ որտեղ է բարեխղճութիւնը։ Մատթէոս վարդապետի նման մի մարդ, որ երբէք մի կոպէկի ձրի ծառայութիւն անելու ընդունակ չէ Էջմիածնի վանքում և այնտեղ այնքան ռոճիկ է ստանում, որի կէսն էլ հազիւ ստանար, եթէ գլխին վեղար չունենար պատահմամբ, վեր է կացել և առանց ամօթի շահասէր է յայտարարում Կարապետ եպիսկոպոսին միայն նրա համար, որ նա համարեա ձրի է ծառայել Էջմիածնին և 15,000 րուբլի գումարը, որ իր արդար քրտինքի վաստակն է, Էջմիածնի գանձարանից ստանալու փոխարէն, նուիրել է Էջմիածնին, որից և հայթայթվել է Մատթէոս վարդապետի նման միաբանների ռոճիկը։

Տես, ուրեմն, ընթերցո՛ղ, թէ որտեղ է «ճշմարտութիւնը» Մատթէոս վարդապետի նամակի մէջ։ Ես կարծում եմ, որ այժմ պարզ եղաւ իսկական ճշմարտութիւնը։ Վախենում են, թէ Կարապետ եպիսկոպոսը կարող է կաթողիկոս դառնալ, և աշխատում են կեղծիքի ու ստութեան զէնքերով այդ բանը խանգարել։ Մատթէոս վարդապետի և նմանների համար է ասել Եսայի մարգարէն. «Դուք ասում էք, թէ ուխտ ենք կապել դժոխքի հետ և դաշինք կապել մահվան հետ։ Եթէ փոթորիկ ու մրրիկ էլ բարձրանայ, մեզ վրա չէ կարող գալ. որովհետև ստութեան վրա ենք դրել մեր յոյսը եւ ստութիւններով ծածկել ենք այն»։

Իսկ դո՛ւ, սիրելի ուսուցիչ, Կարապետ սրբազան, այդպիսի ստոր և սուտ զրպարտութիւններ կարդալիս, յիշի՛ր այն մարգարէին, որին ամենից աւելի ես սիրում և որի խօսքերը ոգևորում էին քեզ սրի և աւերածութեան տարիները, երգելու սեփական ժողովրդի վիշտն ու թշուառութիւնը։ «Բայց ես ահաւադիկ եդի զքեզ այսօր իբրև զքաղաք ամուր և իբրև զսիւն երկաթի և իբրև զպարիսպ պղնձի ի վերայ ամենայն երկրի։ Եւ մարտիցին ընդ քեզ և քեզ ինչ ոչ կարասցեն առնել, զի ես ընդ քեզ եմ ի փրկել զքեզ, ասէ Տէր»։

Երուանդ Տէր-Մինասեանց

Ալէքսանդրոպոլ, 2 փետրվարի

Ծանօթ. Խմբ.—Կարապետ եպիսկոպոսի և Մատթէոս վարդապետի միջև ծագած հարցի առիթով տպելով այսօր այս երկու նամակները, սրանով վերջ ենք տալիս այդ հարցի քննութեանը մեր լրագրի մէջ, քանի որ նա պէտք է քննվի ձեռնհաս դատարանի ձեռքով։ Խնդրում ենք մեզ այլ ևս այդ հարցի մասին թէր և դէմ ոչ մի յօդուած կամ նամակ չուղարկել։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Փարիզի չափաւոր թերթերը ասում են, որ Մօնիսի կաբինէտը վերջին ճգնաժամութեան ժամանակ «գերի ընկաւ» սոցիալիստների ձեռքը։

Ժօրէսը «Humanité»-ում գրան պատասխանում է, որ սօցիալիստները մտադիր չեն կաբինէտը ահաբեկելու և ստիպողականութեանը դիմելու։ Սրմատական-սօցիալիստները պալատում հարց յարուցին, որպէս զի բիւջէի հարցը դանդաղօրէն քննվի, որի շնորհիւ կառավարութիւնը հարկադրված կը լինի կրկին խնդրելու ժամանակաւոր բիւջէի ընդունումը, որը սովորականի քառորդ մասն է։ Սրմատական-սօցիալիստները, որպէս զի արագացնեն բիւջէի ընդունումը, առաջարկում են հրաժարվել սովորական դատական արձակուրդներից։ Պալատի այն յանձնախումբը, որը պիտի քննէր երկաթուղու ծառայողների և կառավարութեան միջև եղած վէճերի նախագիծը միջնորդ դատարանների նկատմամբ, ղեկուցանող ընտրեց Միլերանին։ Ինչպէս յայտնի է, Միլերանը հակառակ էր նախագծի այն մասի, որը կրում էր խստութիւնների բնոյթ, որը և ժամանակին ստիպեց նրան հեռանալ Բրիանի կաբինէտից։

Միլերանը, ստանալով յանձնախմբի համաձայնութիւնը, դիմեց մինիստր-նախագահին, առաջարկելով նրան արտայայտվել՝ թէ ինչպէս է վերաբերվում ներկայ կաբինէտը Բրիանի նախագծին և թէ արդեօք մտադիր չէ՞ Մօնիսը նրանում փոփոխութիւններ մտցնելու։

— Գերմանական ս.-դեմ. կուսակցութեան կենտրոնական վարչութիւնը իր պաշտօնական օրգան «Vorwaerts»-ում մի շատ օրիգինալ յայտարարութիւն է զետեղել։

Նախ քան յայտարարութիւնը մէջ բերելը, պէտք է յիշեցնենք ընթերցողներին, որ անցեալ տարի Բեռլինի Մօաբիտ արուարձանում, որը գլխաւորապէս բանուորներով է բնակեցված, տեղի ունեցան մի շարք բանւորական յոյզեր, երբ գերմանական ոստիկանութիւնը, «տարփածու» քաղաքապետ տիւրանհոչակ ֆօն-Եագօվի հրամանով, տմարդի կերպով յարձակում գործելով անզէն բնակիչների վրայ, սոսկալի բռնութիւններ գործեց։

Այդօրինակ բռնութիւնների զոհերից մէկն էլ եղաւ բանւոր Գերմանը, որին ոստիկանութիւնը այնչափ ծեծ էր տուել, որ դժբաղդ բանւորը վախճանվեց։ Այդ գործը դատաստանական քննութեան առարկայ դառնալով ժամանակին, հնար չեղաւ երևան բերել այն ոստիկանի և կամ ոստիկանների անունները, որոնք Գերմանի մահվան պատճառ դարձան։

Այդպիսիներին երևան հանելու համար, գերմանական սօց.-դեմ. կուսակցութեան կենտրոնական վարչութիւնը ներկայիս յայտարարում է, թէ ով որ ցոյց կը տայ Գերմանին ծեծող ոստիկանի անունը, նա կը ստանայ 2000 մարկ պրէմիա, որպէսզի հնարաւոր լինի նրան դատարանին յանձնելու։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— Պետական Դումայի կուլուարներում խօսում են, որ Պետ. Խորհրդի անդամներ Դուրնովօն և Տրէպօվը ստացել են արդէն տեղեկագիր իրանց արձակուրդի մասին, ստորագրված Ստօլիպինից և վաւերացված մինիստրների խորհրդի գործերի կառավարիչ Պլէվէից։

— Պետական Խորհրդի անդամ Պ. Դուրնովօն ապրիլի 14-ին տօնում է իր պետական գործունէութեան 50-ամեակը։

— Դրամատէր Մարկովը Սամարայի նահանգի Միլլկիսա աւանին կտակեց 1,800,000 րուբլի։

— Իշխանուհի Րաշեվիլը մի միլիոն րուբլի նուիրեց, կառուցանելու օրինակելի լեհական միջնակարգ գիմնազիա։

— Քութայիսի նահանգի ազնուականութեան ժողովը որոշեց, ազատ բոլոր ստիպէնդիաները յատկացնել Քութայիսի ազնուականութեան գիմնազիայի շինութեան օգտին։

— Վախճանվեց Մոսկվայի նախկին նահանգապետ սենատոր Կրիստին։

— Լոնդոնից հեռագրում են, որ դիպլոմատիական շրջաններում կարծում են, թէ չինական պատասխանը այն աստիճան մութ կերպով է կազմված, որ նրանով չէ ոչնչանում յետագայ բարդութիւնների հնարաւորութիւնը։

— Ալբանիայում ապստամբութիւնը ճնշող զօրքերի հրամանատար է նշանակվել Տուրգուտ փաշան։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

21 մարտի

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Սէգնօյի ղեկավարութեամբ սկսվեցին օդագնացութեան դպրոցի թռիչքները։

ՌԵԱԶԱՆ։ Երէկ Մուրմինում այրվեց Արացկիի ժահուդիգործարանը։ Վնասները 600,000 րուբլի են։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Դեղատան նոր սակագինը Եւրոպական Ռուսաստանում, Կովկասում և Անդրկովկասում կը գործադրվի մայիսի 15-ից, Սիբիրում և Միջին-Ասիայում յունիսի 15-ից։

Բժշկական գլխաւոր տեսչի դիւանը յայտարարում է, որ ամբողջ Կիէվի նահանգում խօլերա չը կայ։

ՕԴԵՍՍԱ։ Նահանգական դատարանում սկսվեց սենատից բեկված կոմս Սպիրօրմարխօցկիի գործը, որ մեղադրվում է կնոջը և երկու հասակաւոր աղջիկներին սպանելու մէջ 1906 թ. հոկտեմբերին։

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ։ Ռուս օդագնաց Կոստինը 4 աչքդ թռիչքներ կատարեց Ֆարմանի աէրօպլանով գահաժառանգի, սրա ընտանիքի և ուրիշ բարձրաստիճան անձերի ներկայութեամբ։

ԲՐԱՈՒՆՇՎԷՅԳ։ Զինւորական օդագնացները առ. ժամը 7-ին բարձրանալով երեկ. ժամը 7-ին իջել են Դոբէրից մի ընդհատումով։

ԲԱՏԱՎԻԱ։ Եավա կղզու վրա երևացել է բուբօնեան ժանտախտ։

ՀԱԱԳԱ։ Եավայում պաշտօնապէս երևան է հանված 46 ժանտախտի դէպքեր, որոնցից 26-ը վերջացել են մահով։ Ձեռք են առնված ամենախիստ միջոցներ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՌՈՒՍ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԳՐՈՂՆԵՐ

Լոյս են տեսել

1) Դ. Այզման։ «Հանգոյցի լուծումը», թարգմ. Օ. Գենջեանի 3 կ.
2) Լէօնիդ Անդրէեւ։ «Անզգուշութիւն» թարգմ. Օլգա Գենջեանի 5 կ.
3) Կսենիա Մորոզովա։ «Ինչու են ջախջախված երջանկութեան թևերը», թարգմ. Յակովբ Գենջեանի 3 կ.
4) Ա. Ի. Կուպրին։ «Տրամվայում», թարգմ. Օ. Գենջեանի 5 կ.
5) Օսիպ Դիմով։ «Վեստալուհի» թարգմ. Յակովբ Գենջեանի 5 կ.

ՏՊԱԳՐՎՈՒՄ Է
եւ մի քանի օրից լոյս կը տեսնի
Փեօդոր Սօլօգուբի Նովելլա, «Ոսկէ սանդուխք», թարգմ. Յակովբ Գենջեանի։

Պատրաստվում են տպագրութեան համար հետևեալ հեղինակների գրուածները. Եվգենիյ Չիրիկով, Սերգէեվ-Ցենսկի, Բորիս-Զայցեվ, Փեօդոր Սօլօգուբ, Ռեմիզով, Սերգէյ Գօրօդեցկիյ եւ այլն։

Վաճառվում են Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառանոցներում։

Գումարով առնողներին 20% զեղջ և ճանապարհածախսը հրատարակչի վրայ։ Ուղարկվում է և վերադիր վճարով։ Փոքր քանակութեամբ պահանջողները կարող են ուղարկել դրամի փոխարէն պօստային մարկաներ։

Դիմել՝ Тифлисъ, Елизаветинская 114, Акопу Генджіану.

(4.2.) 114. 20—15

Բ Ժ Ի Շ Կ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Մասնագէտ սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։
Սիֆիլիսի բժշկութիւն Էրլիխի «606»-ով

Ընդունե- ($12^1/_2$—2 ժ. ցերեկվայ։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.

Հասցէն (Սօլօլակ, Բէբուտօվսկայա, № 33.
(Сололаки, уголъ Бебутовской и Паскевича, 37

(չ.ու.կ.) 1134. 100—79

ՄԻՆՉԵՒ ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ

„Աղբիւր-Տարազի“ խմբագրութիւնը, զիջանելով բազմաթիւ ուսուցիչների, ծնողների և աշակերտների թախանձանքին, որոշեց շարունակել դպրոցական աշակերտների հասցէով մինչեւ ծաղկազարդ ընդունել բաժանորդագրութիւն հետևեալ պայմաններով՝

I. ԱՂԲԻՒՐ և ԱՌՈՂՋԱՊԱՀ . . . տարին 2 ր.
II. ԱՂԲԻՒՐ, ԱՌՈՂՋԱՊԱՀ և ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ տարին 3 ր.
III. ԱՂԲԻՒՐ, ԱՌՈՂՋԱՊԱՀ, ԱՂԲԻՒՐԻ ԱԿՈՒՆՔ, ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ, ՏԱՐԱԶ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻ ԳԵՂԱՓՆՋԻԿ, ՕՐԱՑՈՅՑ, ԱՐՕՋԱ, ՈԳԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ . . տարին 5 ր.

Ծաղկազարդից յետոյ այլևս ոչ մի բացառութիւն։ «Աղբիւր», տարեկան 3 ր., ԱՂԲԻՒՐ-ՏԱՐԱԶ, բոլոր յաւելուածներով և պրէմիաներով 10 ր. (Արտասահման 18 ր.)։

Այն դպրոցներն ու գրադարանները, որոնք 10 ր. փոխարէն 5 ր. են ուղարկել, նրանք կը ստանան միայն ԱՂԲԻՒՐ և ԱՌՈՂՋԱՊԱՀ։

Ապառիկ կամ մաս-մաս բաժանորդագրութիւն չէ ընդունվում։

Հասցէն՝ (ТИФЛИСЪ. Редакція «АГБЮРЪ-ТАРАЗЪ».
(TIFLIS (Caucase). Dirèction AGBUR-TARAZ.

(2. 2.) 30. 0—8

ԱԿՑԻՕՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
„ԳՐԱՄՕՖՕՆ“
ԿՈՎԿԱՍԻ ԵՒ ԱՆԴՐԿԱՍՊԵԱՆ ԵՐԿՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

Թիֆլիսում, Գօլօվինսկի պր. № 9.

ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ!

ԲԱՒԱԿԱՆԱՉԱՓ ԷԺԱՆԱՑՎԱԾ ԵՆ ԳՆԵՐԸ ԳՐԱՄՕՖՕՆԱՅԻՆ ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐԻ

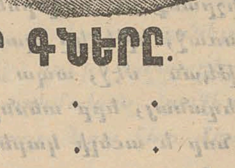

«ԳՐՈՂ ՀՐԵՇՏԱԿ» մարկայով—

ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐԻ ՆՈՐ ԳՆԵՐԸ.

	ր.	կ.
10″ սեւ էտիկէտով, երկկողմ	2	—
12″ » » »	3	—
7″ շագանակագոյն »	—	75
10″ » »	1	50
12″ » »	2	—

Օգտվեցէք առիթից և շտապեցէք «ԳՐԱՄՄՕՖՕՆ» ԱԿՑԻՕՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ խանութը։

Պահեստում կան ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐ՝ ռուսերէն, մօլօրօսերէն, պարսկերէն, թուրքերէն, հայերէն, վրացերէն և այլ օտար լեզուներով։

Բոլոր մեր պլաստինկաները կարելի է ստանալ թէ մեր խանութում և թէ երաժշտական գործիքներ վաճառող բոլոր առաջնակարգ խանութներում։

ՁՐԻ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ԿԱՏԱԼՕԳԸ ԵՒ ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՑՈՒՑԱԿԸ։

(4. 2.) 164. 20—10

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.